

Bitig Türkoloji Araştırmaları Dergisi, Bahar 2025 / 1: 1-27.

P. S. Pallas'ın Derlediği Kazakça Hayvan Adları

Başak PERÇİN BOSTAN*

Öz: Doğa bilimci Peter Simon Pallas, *Zoographia Rosso-Asiatica* adlı 3 ciltlik eserinde 18. yüzyıl Rusya faunasını geniş kapsamlı şekilde sunmuştur. Eser bu özelliği ile bir zooloji çalışmasıdır. Pallas eserinde aynı zamanda hayvan türlerinin o dönem Rusya topraklarında yaşayan toplumlar tarafından hangi adlar ile anıldıklarını da belirtmiştir. Bunlar içerisinde Türk, Moğol, Tunguz, Kore, Japon, Samoyed, Fin-Ugor gibi pek çok halk bulunmaktadır. Bu özelliğiyle eser sadece bir zooloji çalışması olmaktan çıkmış kapsamlı bir söz varlığı çalışması hâline gelmiştir. Pallas yeri geldiği zaman eserinde birtakım semantik açıklamalara dahi yer vermiştir. Bu nedenle eserin dilbilimsel bakış açısıyla da değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu noktadan hareketle çalışmamızda, eserde yer alan Kazak Türkçesine ait hayvan adları derlenerek okuyucunun dikkatine sunulmuştur. Kazakça hayvan adları diğer tarihi ve modern Türk dilleri ile yeri geldiği zaman Moğol dilleri ile karşılaştırmalı şekilde incelenmiştir. Kelimelerin kökenlerine ilişkin izahatlara da mümkün olduğunca değinilmeye çalışılmıştır. **Anahtar Kelimeler:** Hayvan adları, Kazakça, Türk dilleri, Moğol dilleri, Peter Simon Pallas, *Zoographia Rosso-Asiatica*.

Kazakh Animal Names Compiled by P. S. Pallas

Abstract: Naturalist Peter Simon Pallas has presented the 18th century Russian fauna in a comprehensive manner in his 3-volume work called *Zoographia Rosso-Asiaica*. With this feature, this work is a zoology study. In his work, Pallas also states which names the animal species were called by the societies living in the Russian geography at that time. These include many peoples such as Turks, Mongols, Manchu-Tunguz, Koreans, Japanese, Samoyeds and Finns-Ugric. With this feature, the work has gone beyond being merely a zoological study and has become a comprehensive study of vocabulary. When appropriate, Pallas has even included some semantic explanations in his work. For this reason, the work should also be evaluated from a linguistic perspective. Starting from this point, in our study, the animal names belonging to Kazakh Turkic in the work have been compiled and presented to the attention of the reader. Kazakh animal names have been examined comparatively with other historical and modern Turkic languages and, when relevant, with Mongolian languages as well. Explanations regarding the origins of words have also been tried to be mentioned as much as possible.

* Dr. Öğretim Üyesi, Mersin Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Mersin (Türkiye). E-posta: percinbostan@mersin.edu.tr / ORCID ID: 0000-0002-2696-8285.

Keywords: *Animal names, Kazakh, Turkic languages, Mongolian languages, Peter Simon Pallas, Zoographia Rosso-Asiatica.*

Giriş

Peter Simon Pallas (1741-1811) 18. yüzyılda yaşamış doğa bilimleri konusunda çok çeşitli çalışmaları olan ve edindiği bilgi ve birikimi çoğunlukla Rusya'nın bilinmeyen bölgelerine gerçekleştirdiği bilimsel gezileri ile elde etmiş, döneminin önemli ve nadir bulunan bilim adamlarından biridir. Yaşamının hiçbir aşamasında sadece tek bir bilim dalıyla ilgilenmemiştir. Farklı alanlara olan merakı sayesinde pek çok bilim dalının gelişmesine de katkıda bulunmuştur. Aslında tıp okumuş, ancak doğa bilimlerine olan merakı sebebiyle kısa süre devam ettiği doktorluğu bırakarak zooloji, botanik, jeoloji, etnografya, dilbilim gibi alanlarda çalışmalarını sürdürmüştür. Kraliçenin daveti üzerine 1767 yılında Rusya'ya akademik çalışmalar yapmak üzere gelerek uzun yıllar bu coğrafyada araştırmalar yapmıştır. Çalışmalarının sonucunda değerli pek çok eser yayımlamıştır. *Zoographia Rosso-Asiatica* (bundan sonra *Zoographia*) adlı eserini toplam yedi yıl süren bilimsel gezileri neticesinde kaleme almıştır. Pek çok hayvan türünü keşfetmiş, örnekler toplamış ve Rusya'nın müze ve arşivlerine kazandırmıştır. Bir zoolog olarak çağdaşları tarafından çalışmaları her daim takdir toplamıştır. Bu çalışması da onlardan biridir. Yaşamının sonuna kadar *Zoographia*'yı tamamlamaya çalışmış, ancak ömrü yetmemiştir (Wendland, 1992; Marakuev, 1877; Perçin Bostan, 2023).

1. *Zoographia Rosso-Asiatica*

Pallas'ın ölümünün ardından 1811-1831 yılları arasında çalışmaları birleştirilerek 3 cilt halinde Latince olarak yayımlanmıştır. Eserde bazı hayvan türleri ilk kez bilim dünyasına tanıtılmıştır. Pallas kedisi de bu türlerden biridir. Toplamda Rusya faunasına ait 875 hayvan türü tanıtılmış, maddeler halinde bilimsel sınıflandırmaları yapılmak suretiyle incelenmiştir. Bu hayvan türlerinden 153'ü memeli, 426'sı kuş, 55'i sürüngen ve 241'i ise balıktır.

Pallas bu hayvan türlerine ilişkin farklı dillerdeki adlandırmalara da her madde altında yer vermiştir. Eserinde bu adlandırmaları verirken her maddede mutlaka batı dillerinden başlamıştır. Batı dillerinden sonra ağırlıklı olarak Slav dilleri, Türk dilleri, Moğol dilleri ile Arapça, Farsça ile bazı Samoyed ve Fin-Ugor dilleri yer almaktadır (Kecskemeti, 1968, ss. 18-75). Aynı sistemi botanik alanında kaleme aldığı *Flora Rossica* adlı eserinde de uygulamıştır (Fehling, 1982, ss. 115-137).

Eserleri bu özellikleri sayesinde özellikle karşılaştırmalı dil çalışmaları yapmak isteyen araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Ancak Pallas'ın farklı dillerdeki adlandırmaları yazıya geçirirken kullandığı sistemin karmaşıklığı sebebiyle verilerin analiz edilmesi noktasında zorluklar yaşanabilmektedir. Buna rağmen sunduğu veriler dikkat çekmiş ve bitki ve hayvan adları konusunda çalışan araştırmacılara kaynaklık etmiştir.

Eser hakkındaki çalışmalardan biri L. Karoly'nin 2008 yılında yayımladığı "Yakut names for animals in Pallas's *Zoographia*" adlı makalesidir. Yazar Pallas'ın çalışması hakkında kısaca bilgi verdikten sonra, eserde bulunan Yakutça hayvan adlarının bir listesini vermiş, adların etimolojik izahlarına değinmemiştir (Karoly, 2008, s. 296). Istvan Kecskemeti *Studia Orientalia* serisinin 1968 yılının 38/4 sayısında yayımlanan

“Index to P. S. Pallas ‘Zoographia’” isimli çalışmasında hayvanların biyolojik sınıflandırması ile hayvan adlarının hangi dilde nasıl adlandırıldığına dair bir liste sunmuştur. Türkiye’de yapılan çalışmalardan biri Şima Doğan Balcı’nın 2020 yılına ait “P. S. Pallas’ın ‘Zoographia-Rosso-Asiatica’ Adlı Eserinde Hakas Ağızlarına Ait Hayvan Adları” isimli makalesidir. Pallas’ın *Zoographia*’sında yer alan hayvan adlarını bütünüyle inceleyen tek bilimsel çalışma Başak Perçin Bostan’ın 2023 yılında yayımladığı doktora tezinden üretilmiş *Peter Simon Pallas, Zoographia Rosso-Asiatica, Türk ve Moğol Dillerine Ait Hayvan Adlarının Tespiti ve İncelenmesi* adlı eseridir. Bahsettiğimiz çalışmalar dışında eserin kaynak olarak kullanıldığı pek çok çalışma bulunmakla birlikte tek başına ele alındığı başka bilimsel bir çalışma bulunmamaktadır.

Pallas’ın dilbilim alanına katkı sağladığı başka çalışmaları da vardır. Ancak burada *Zoographia*’da bulunan Kazakça malzeme üzerinde durulmuştur.

2. Kazakça Hayvan Adları

Bu çalışmada *Zoographia*’da bulunan ve *Kirgis* ve *Kirgiso-Tataris* biçiminde belirtilen Kazakça hayvan adları alfabetik olarak sunularak dilbilimsel açıdan incelenmiştir. Pallas’ın belirttiği hayvan adlarının modern Kazakçada mevcut olup olmadıkları araştırılarak elde edilen sonuçlar her bir madde altında belirtilmiştir. Ayrıca hayvan türlerinin Latince ve Türkçe karşılıkları da sunulmuştur. Kazakça adların başta Kıpçak dilleri olmak üzere modern Türk dillerinde bulunup bulunmadığı hususu araştırılmıştır. Özellikle ortaklıklar üzerinde durulmuş, ayrıca köken bakımından da incelenmiştir. Ayrıca Kazakçada tespit edilen hayvan adlarından Türkçenin tarihi dönemlerde var olanlarından da bahsedilmiştir. Sonuç kısmında ise elde edilen verilerin istatistiksel sonuçları çıkartılarak Pallas’ın tespitleri ile tarafımızca elde edilen sonuçların ne derece örtüştüğü belirtilmiş ve elde edilen çarpıcı sonuçlara yer verilmiştir.

Pallas’ın eserinde 60 farklı Kazakça hayvan adına rastlanmıştır. Bu adlar Kazakça biçimler esas alınarak önce aşağıda Latince, Türkiye Türkçesi ve Pallas’ın belirttiği Kazakça karşılıklara göre tablo halinde sunulmuş, daha sonra maddeler halinde türlere göre sıralanmıştır. Tabloda verilen numaralar ilgili maddeyi işaret etmektedir. Bazı hayvan türleri için iki farklı ad kullanılmış, bu adlar tek bir maddede sunulmuştur. Farklı türlerin aynı ad ile adlandırılması halinde farklı maddelerde izah edilmiştir. Pallas’ın belirttiği biçimler olduğu gibi gösterilmiş, ancak bazı adlarda belirtilen vurguya bütünlüğü bozmamak adına yer verilmemiştir.

No.	Latince	Türkiye Türkçesi	Kazakça
2.1	<i>Equus caballus</i>	<i>At</i>	<i>Aath</i> <i>Aiger</i> (erkek) <i>Beital</i> (dişi) <i>Tai</i> (yavru) <i>Tarpan</i> (vahşi) <i>Kir-tagha</i> (vahşi)
2.2.	<i>Mustela ermenie</i>	<i>Qaqum</i>	<i>Aktjin</i>
2.3.	<i>Ovis amon</i>	<i>Argali</i>	<i>Arkar</i>
2.4.	<i>Mustela nivalis</i>	<i>Gelincik</i>	<i>Astar</i>

Başak PERÇİN BOSTAN

2.5.	<i>Phoca vitulina</i>	<i>Fok</i>	<i>Balak</i>
2.6.	<i>Alauda arvensis</i>	<i>Tarlakuşu</i>	<i>Bos-turgai</i>
2.7.	<i>Cervus elaphus</i>	<i>Kızık geyik</i>	<i>Buga</i>
2.8.	<i>Coturnix coturnix</i>	<i>Bıldırcın</i>	<i>Büdaenae</i>
2.9.	<i>Jaculus jaculus</i>	<i>Arap tavşanı</i>	<i>Chossojak-tskan</i>
2.10.	<i>Pinus canus</i>	<i>Küçük yeşil ağaçkakan</i>	<i>Dshaessyl-tukurtkan</i>
2.11.	<i>Camelus bactrianus</i>	<i>İki hörgüçlü deve</i>	<i>Duaekjik</i>
2.12.	<i>Otis tarda</i>	<i>Toy</i>	<i>Duwadak</i>
2.13.	<i>Ochotana alpina</i>	-	<i>Dyaekulak</i>
2.14.	<i>Milvus migrans</i>	<i>Kara çaylak</i>	<i>Elkitschi-tulgan</i>
2.15.	<i>Testudo orbicularis</i>	-	<i>Guberli-baka, taschbaka</i>
2.16.	<i>Capreolus capreolus</i>	<i>Karaca</i>	<i>Ihle</i>
2.17.	<i>Pelophylax ridibundus</i>	<i>Ova kurbağası</i>	<i>Kal-baka</i>
2.18.	<i>Gazella subgutturosa</i>	<i>İran ceylanı</i>	<i>Kara-keuruk</i>
2.19.	<i>Ciconia nigra</i>	<i>Kara leylek</i>	<i>Kara-tama</i>
2.20.	<i>Sturnis vulgaris</i>	<i>Sığırcık</i>	<i>Kara-turgai</i>
2.21.	<i>Vulpes vulpes</i>	<i>Kızıl tilki</i>	<i>Karagan</i>
2.22.	<i>Phasianus colchicus</i>	<i>Sülün</i>	<i>Karka-ul</i>
2.23.	<i>Vulpes corsa</i>	<i>Qarsaq</i>	<i>Karssak, charssok</i>
2.24.	<i>Grus virgo</i>	<i>Telli turna</i>	<i>Kaskarale-turna, kara-kale</i>
2.25.	<i>Crex crex</i>	<i>Bıldırcınkulavuzu</i>	<i>Katschi</i>
2.26.	<i>Cygnus columbianus</i>	<i>Küçük kuğu</i>	<i>Ku</i>
2.27.	<i>Cuculus canorus</i>	<i>Guguk</i>	<i>Kukuk</i>
2.28.	<i>Equus asinus asinus</i>	<i>Evcil Afrika eşeği, eşek</i>	<i>Kulan</i>
2.29.	<i>Ardea alba</i>	<i>Büyük ak balıkçıl</i>	<i>Kusselik</i>
2.30.	<i>Rupicapra rupicapra</i>	<i>Boynuzlu yaban keçisi</i>	<i>Küldjae</i>
2.31.	<i>Gallinago gallinago</i>	<i>Suçulluğu</i>	<i>Kyr-tekae</i>
2.32.	<i>Coracias garrulus</i>	<i>Gökkuzgun</i>	<i>Kyrmyschak</i>
2.33.	<i>Phoenicopterus roseus</i>	<i>Flamingo</i>	<i>Kysil-kas</i>
2.34.	<i>Felix manul</i>	<i>Pallas kedisi</i>	<i>Manul</i>
2.35.	<i>Platalea leucorodia</i>	<i>Kaşıkçı</i>	<i>Sabala-burun</i>
2.36.	<i>Citellus citellus</i>	<i>Tarla sincabı</i>	<i>Sakildau-tskan</i>
2.37.	<i>Luscinia luscinia</i>	<i>Benekli bülbül</i>	<i>Sandugatsch</i>
2.38.	<i>Motacilla alba</i>	<i>Ak kuyruksallayan</i>	<i>Sartschatschibtschik</i>
2.39.	<i>Mephitis mephitis</i>	<i>Kokarca</i>	<i>Sasskoesen</i>
2.40.	<i>Lota lota</i>	-	<i>Schamba-balyk</i>
2.41.	<i>Myospalax aspalax</i>	-	<i>Sokur-tskan</i>
2.42.	<i>Alcedo atthis</i>	<i>Yalıçapkını</i>	<i>Su-kysgisch</i>

2.43.	<i>Desmana moschata</i>	<i>Desman</i>	<i>Sudgepare</i>
2.44.	<i>Buffelus bubalus</i>	<i>Hint mandası</i>	<i>Sughun</i>
2.45.	<i>Bos grunniens</i>	<i>Tibet sığırı</i>	<i>Süggun</i>
2.46.	<i>Oriolus oriolus</i>	<i>Sarıasma</i>	<i>Tagulduk</i>
2.47.	<i>Coloeus monedula</i>	<i>Küçük karga</i>	<i>Tahn</i>
2.48.	<i>Capra ibex</i>	<i>Alp dağ keçisi</i>	<i>Tau-toeke</i>
2.49.	<i>Syrrhaptus paradoxus</i>	<i>Paçalı bağırtlak</i>	<i>Tjilegus</i>
2.50.	<i>Tetrax tetrax</i>	<i>Mezgeldek</i>	<i>Tjilekus</i>
2.51.	<i>Perdix perdix</i>	<i>Çilkeklik</i>	<i>Tschint</i>
2.52.	<i>Grus grus</i>	<i>Turna</i>	<i>Usak</i>

2.1. *Aath*, *aiger* (erkek), *beital* (dişi), *tai* (yavru), *tarpan* (vahşi), *kir-tagha* (vahşi)

Latincesi *Equus caballus* olan Türkiye Türkçesinde *at* adı ile bildiğimiz hayvan türü, Kazakçada niteliklerine göre farklı adlar almıştır. Bunlardan Pallas tarafından tespit edilen Kazakça adlar; *aath*, *aiger* (erkek), *beital* (dişi), *tai* (yavru), *tarpan* (vahşi), *kir-tagha* (vahşi) biçimindedir (ZRA I, s. 255; BTS, s. 61).

2.1.1. Pallas *aath* adının “erkek at” anlamında kullanıldığını belirtmiştir. Ancak modern Kazakçada *at* biçimi genel bir adlandırma olarak karşımıza çıkmaktadır (KazTS I, s. 51). *At* adı tüm Türk dillerinde bulunmaktadır. Moğolcada ise atı ifade eden *morin* kelimesi bulunmaktadır. Eski Türkçe döneminde at için *yunt* adı kullanılmıştır. Modern Türk dillerinde ise *at* adının yanı sıra *yılkı* adı da kullanılmaktadır (TDES: 30). *At* adı Türkçeden Balkan dillerine de geçmiştir (Doerfer, 1965, ss 4-5). Clauson *at* adını “hadım edilmiş at” anlamında kullanmıştır (EDPT, ss. 33-34).

2.1.2. Pallas’ın “erkek at” anlamında bahsettiği bir diğer biçim ise *aiger*’dir. Bu ada bugünkü Kazakçada *aygır* “damızlık erkek at, aygır” şeklinde rastlanmaktadır (KazTS I, s. 23). Clauson *adgır* biçiminde verir ve “damızlık at” anlamında olduğunu belirtir. Bu ad Eski Türkçede *adgır* biçimindeyken Moğolcada *acirga* biçimindedir (EDPT, ss. 33-34). *Divanü Lügati’t-Türk*’te *adgır* “atın erkeği, aygır” biçiminde tanıklanmıştır (DLT: 540). Eski Anadolu Türkçesi döneminde *aygır* biçiminde hem “at” hem de “tay” anlamında tanıklanırken, Harezmi, Kıpçak ve Çağatay Türkçelerinde *aygır* biçiminde ve “aygır, at” anlamında karşımıza çıkmaktadır (Kaçalın, 2017, ss. 795-797; KE, s. 62; İML, s. 14; CC, s. 645; FKS I, s. 165) Bu adın modern Türk dillerindeki biçimlerine baktığımız zaman Çuvaşçada *iyir* “aygır”, Altaycada *aygır* “aygır, damızlık erkek at”, Kırgızcada *aygır* “damızlık at”, Başkurtçada *aygır* “damızlık erkek at”, Özbekçede *aygır* “aygır”, Azerbaycan Türkçesinde *aygır* “aygır, damızlık erkek at” biçimindedir (Durmuş, 2014, s. 156; ATS, s. 32; KrgS I, s. 65; BaşTS, s. 51; TÖS, s. 56; ATS I, s. 283). Ayrıca Türkiye Türkçesi ağızlarında da *aygır*, *aygır* “aygır, erkek at” biçimlerinde kullanılmaktadır (DS I, s. 415).

2.1.3. Pallas’ın dişi atın karşılığı olarak belirttiği *beital* adı bugünkü Kazakçada aynı biçim ve anlamda *baytal* “iki dört yaş arası, henüz yavru lamamış at” şeklinde

korunmuştur (KazTS I, s. 72). Tarihi Türk dillerinden ise Uyгурca ve Çağatayca dönemlerinde *baytal* biçiminde karşımıza çıkmaktadır (Yunusoğlu 2012, s. 154; KYAS, s. 57; ÇMS, s. 75). Modern Türk dillerinden ise Altaycada, Kazakçada, Kırım ve Kazan Tatarcaları ile Başkurtçada *baytal* biçiminde tespit edilmiştir (ATS, s. 39; KazTS I, s. 72; KırTS, s. 59; KazTS, s. 53; BaşTS, s. 68).

2.1.4. Pallas yavru ata karşılık *tai* adından bahseder, bu ad aynı biçim ve anlamını *qulıntay* “atın küçüklü büyüklü yavruları, kulun tay” adında korumuştur (KazTS I, s. 359). Bu ad Harezmi, Kıpçak ve Çağatay Türkçelerinde *tay* şeklindedir (DLT, s. 864; İML, s. 70; KTS, s. 266; ÇMS, s. 90). Modern Türk dillerinden Altaycada, Kazakçada, Karakalpakçada, Karaçay-Balkarcada, Kırım Tatarcasında Tatarcada, Başkurtçada, Yeni Uyğur Türkçesinde ve Türkmencede *tay* şeklinde, Özbekçede *toy*, Yakutçada *tıy*, Azericede *day* şeklinde karşımıza çıkmaktadır (ATS, s. 215; KazTS I, s. 359; KarkTS, s. 570; KMTS, s. 346; KırTS, s. 333; TTatS, s. 306; BaşTS, s. 590; TÖS, s. 563; YUTS, s. 395; ITA, s. 155; KBS, s. 718). Türkiye Türkçesi ağızlarında ise *taylaq* ve *tiyilaq* şeklindedir (DS V, ss. 3854, 3944).

2.1.5. Pallas bu adlar dışında Kazakçada vahşi at için kullanılan *tarpan* adından bahseder, bu ada Kazakçada *tarpan* “hergele, bineğe alıştırılmamış (at)” biçim ve anlamında rastlanmıştır (KazTS I, s. 551).

2.1.6. *Kır-tagha* adı ise tespit edilememiş olmakla birlikte Kazakçada bulunan *qır* “bozkır, kır” adı ile *tağa* “nal çakmak” biçimlerinin oluşturduğu birleşik yapı bir kelime olduğu açıktır (KazTS I, ss. 373, 538).

2.2. Aktjin

Türkiye Türkçesinde *qaqum* olarak adlandırılan Latince karşılığı *Mustela ermenie* olan hayvan türünün Pallas tarafından Kazakçada belirtilen karşılığı *aktjin* biçimindedir (ZRA I, s. 90; BTS, s. 320). Pallas’ın belirttiği ada bugünkü Kazakçada *aqkis* biçiminde rastlanmıştır (KazED, s. 13). Ayrıca Kıpçak grubu Türk dillerinden Karaçay-Balkarcada *aqis* biçiminde “kakım” ve “gelincik” anlamlarında karşımıza çıkmaktadır (KMTS, s. 63). Bunun dışında diğer modern Türk dillerinde bu ada rastlanmamıştır. Diğer Kıpçak grubu Türk dillerinde ise Kırgızcada *aq tujın*, *aq tışqan*, Tatarcada ise *as* biçimindedir (OSTN VI, ss. 1311, 1338; TatRusS, s. 22). Kazakçadaki *aqkis* adını Türkçenin tarihi dönemlerinden Kıpçak Türkçesinde tespit edilen *aq as* “as denilen derisi makbul hayvanın ak renklisi, kakım” ve Çağatayca döneminde tespit edilen *kış* “kakım” biçimleri ile ilişkilendirmenin mümkün olabileceği düşünülmektedir (KTS, s. 5; ÇOW, s. 132).

2.3. Arkar

Pallas’ın Kazakça *arkar* biçiminde tespit ettiği hayvan Türkiye Türkçesinde *argali* olarak bilinen hayvan türüdür. Latince karşılığı *Ovis ammon*’dur. Bu biçim modern Kazakçada *arqal* ve *arqar* “argali” biçimlerinde tespit edilmiştir. (ZRA I, s. 231; BTS, s. 53; KRRKS, s. 53; AGE, s. 104). Bununla birlikte Kazakçada *arqar* adı diğer argali türlerinde de kullanılmaktadır. Bunlar; *Altay arqarı* (*Ovis ammon ammon*), *Qazaqstan arqarı* (*Ovis ammon collium*), *Qaratay arqarı* (*Ovis ammon nigrimontana*), *Qızılqum arqarı* (*Ovis ammon severtzovi*), *Tyan-şan arqarı* (*Ovis ammon karelini*) biçimindedir (AGE, ss. 92, 308, 361, 441, 585).

Kazakçadaki *arqar* biçimi Eski Türkçe döneminden itibaren tarihi Türk dillerinde tanıklanmış, modern Türk dillerinde de aynı biçim ve anlamını korumuştur. Clauson

bu adı *arqar* biçiminde vermiş ve “dağ koyunu” anlamına geldiğini belirtmiştir. Ayrıca bu kelime Eski Türk yazıtlarından *Şine Usu*’da *arqar başı* şeklinde geçmektedir. Moğolcada bulunan *arğali* “yaban koçu, erkek dağ koyunu” biçimi de Türkçeden alıntıdır (EDPT, s. 216; MTS, s. 88).

Divanu Lugati't-Türk’te *arqar* “dağ keçisi” biçim ve anlamındadır (DLT, s. 556). Çağatay Türkçesinde de *arxal*, *arqal* “argali” biçimlerinde karşımıza çıkmaktadır (OSTN I, s. 294; Şen, 1993, s. Dizin/233). Bu ad bütün Türk dillerinde mevcut iken Türkiye Türkçesi ağızlarında bu biçime rastlanmamıştır (ESTuvY I, ss. 132-133).

2.4. *Astar*

Latince *Mustela nivalis* adı ile anılan hayvan Türkiye Türkçesinde *gelincik* olarak bilinmektedir (BTS, s. 241). *Gelincik* adı güzel adlandırma yolu ile oluşturulmuştur. Güzel adlandırma, çeşitli varlık ve nesnelerden doğacak korku, ürkme, iğrenme gibi kötü duygu ve izlenimlerin önüne geçilmesi amacıyla dünyanın pek çok dilinde yapılmakta olup *gelincik* de ürkülen, uğursuzluk getirdiğine inanılan bir hayvan olduğu için Türkiye Türkçesinde bu adı almıştır (Aksan, 1980, s. 97).

Bu hayvan türünün Pallas tarafından Kazakçada belirtilen karşılığı *astar* biçimindedir (ZRA I, s. 94; BTS, s. 241). Bu biçime taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır. Bugünkü Kazakçada *gelincik* türünün karşılığı olarak *aqtışqan* ve *lasqa* adlarına rastlanmıştır (KazTS II s. 217).

Bununla birlikte “gelincik” anlamına gelen *ās*, *as*, *ars* biçimleri Harezm, Kıpçak ve Eski Anadolu Türkçesi dönemlerinden itibaren tanıklanmış, Kıpçak grubu Türk dillerinden Kumukça ve Tatarcada, Sibiry grubu Türk dillerinden ise Hakasçada bulunmaktadır. Bu ad Pallas’ın Kazakçada tespit ettiği *astar* adı ilişkili olabilir. Hatta *astar* biçimi *as* kökünden türemiş olabilir. Ayrıca diğer modern Türk dillerinde de bu ada rastlanmamıştır (EATS, s. 56; OTS, s. 38; KTS, s.13; KumTS, s. 42; TTatS, s. 37; HaRuSL, s. 7).

2.5. *Balak*

Latincesi *Phoca vitulina* olan Türkiye Türkçesinde fok olarak adlandırılan hayvan türünün, Pallas tarafından Kazakçadaki karşılığı *balak* biçiminde belirtilmiştir (ZRA I, s. 114; BTS, s. 230). Bununla birlikte Pallas’ın belirttiği adın Türkçedeki *balıq* adına karşılık geldiği düşünülmektedir (Perçin Bostan, 2023, s. 120). Bu kelime Eski Türkçede *balıq* “balık” şeklindedir. Uygurca döneminde ise *balaq* şeklinde olup, Kutadgu Bilig’de *balıq*, Çağatayca döneminde ise *balığ* şeklindedir. Modern Türk dillerinden Yakutça ve Hakasçada *balıq*, Çuvaşçada ise *pulă* biçimindedir (EDPT, s. 335; ÇTS, s. 237). Bugünkü Kazakçada ise *balıq* biçimi “balık” anlamındadır (KazED, s. 32). Fok için ise *itbalıq*, *it balıqğı* “fok, ayı balığı” biçimleri kullanılmaktadır (KazTS I: 225; KazRS, s. 109; KazED, s. 86). *İtbalıq* adına başka bir Kıpçak grubu Türk dili olan Kırgızcada da “fok” anlamında rastlanmıştır (OSTN II, s. 1498). Ayrıca Kazakçada “fok balığının yavrusu” anlamında *bozdaq*, *bozdaqğı* biçimlerine de rastlanmıştır (KazTS I, s. 90). Bu hayvan türü için Kazakça ile birlikte Çuvaşçada, Yakutçada, Hakasçada, Tatarcada, Başkurtçada ve Özbekçede *tülen* adı kullanılmakla birlikte Rusça *tyulen* biçiminden alıntıdır (Perçin Bostan, 2023, s. 120; KazTS II, s. 207; HTS, s. 541).

2.6. *Bos-turgai*

Türkiye Türkçesinde *tarlakuşu* adı ile bilinen kuş türünün Latincesi *Alauda arvensis*'dir (TTK, s. 258). Pallas bu kuşun Kazakçadaki karşılığını *bos-turgai* biçiminde belirtmiştir (ZRA I, s. 524). Bu ada modern Kazakçada *boztorğay* biçiminde “tarlakuşu” anlamında rastlanmıştır (AGE, s. 156). Pallas'ın Kazakçada *turgai* olarak belirttiği ad Eski Türkçede *toriğaa* şeklinde geçmekte olup, “tarlakuşu, toygar” anlamına gelmektedir (DLT, s. 893). Bu ad tarihi ve modern Türk dillerinde ispinoz, serçe, sığırcık, sıvacı, tarla kuşu ve toygar kuşu için kullanılmıştır (Perçin Bostan, 2023, s. 443). Çağatayca döneminde de *torğxay* biçiminde ve “bir cins tarla kuşu” anlamında tanıklanmıştır (KİS, s. 73).

2.7. *Buga*

Latincesi *Cervus elaphus*, Türkiye Türkçesindeki karşılığı *kızıl geyik* olan hayvan türünün Pallas tarafından Kazakçadaki karşılığı *buga* biçiminde belirtilmiştir (Kuru, 1999, s. 706; ZRA I, s. 216). Pallas'ın Kazakça *buga* biçiminde verdiği ada modern Kazakçada “geyik, maral” anlamında *buğı* biçiminde rastlanmıştır (KazTS I, s. 97). Ancak Pallas'ın verdiği anlam kızıl geyik isimli tek bir geyik türüne işaret ederken, modern Kazakçada bu ad daha çok genel bir anlam ifade etmektedir. Bu hayvan adı Eski Türkçede *buğu* “geyik” şeklindedir (ESTYa II, s. 237). Clauson *buğu* biçiminde belirtmiş, anlamını ise “erkek geyik” olarak vermiştir (EDPT, s. 812). *Divanu Lugati't-Türk*'te bulunmazken, Eski Anadolu Türkçesinde *buğa* şeklinde ve aynı anlamdadır (Ergin 1964, s. 175). Çağatay Türkçesi döneminde ise *buğu* biçiminde ve “erkek geyik, kızıl geyik” anlamındadır (Ünlü, 2013, s. 170). Modern Türk dillerinden Kırgızcada *buğu* “geyik”, Karaçay-Balkarcada *buv* “erkek geyik”, Nogaycada *buğı* “erkek geyik”, Özbekçede *buğu* “geyik” ve Yeni Uygur Türkçesinde *buğa* “geyik” biçimlerinde tespit edilmiştir (KTLS, s. 270-271; KMTS, s. 144; NRS, s. 88; YUTS, s. 52). Moğolcada da *buğu/buğa* “erkek geyik” şeklinde tespit edilmiştir (MTS: 182). Ayrıca bu hayvan adı Türk ve Moğol kültürünün bir parçası olan ad verme geleneği içerisinde karşımıza çıkmakta olup Moğollarda kişi adı olarak kullanılmaktadır (Gül, 2006, s. 187).

2.8. *Büdaenae*

Türkiye Türkçesinde *bıldırcın* adı ile bilinen hayvan türünün Latincesi *Coturnix coturnix*'tir (TTK, s. 68). Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını *büdaenae* biçiminde belirtirken ayrıca Kazakçadaki biçime benzer şekilde Başkurtçada, Miş Tatarcasında ve Kazakçadaki karşılığını *büdaenae*, Çuvaşcadaki karşılığını *pudena*, Kalmukçadaki karşılığını *boedenae* ve Moğolcadaki karşılığını ise *boedenà* şeklinde belirtmiştir (ZRA II, s. 80). Gülensoy bu adı *bödene* “bıldırcın” biçiminde belirtmiş ve Türk dillerine Moğolcada aynı anlamda kullanılan *bödüne* biçiminden geçmiş olduğunu belirtmiştir (TDES, s. 64). Bu adın tarihi ve modern Türk dillerindeki görünümüne baktığımız zaman; “bıldırcın” anlamını her daim koruduğunu, ancak dillerin fonetik özelliklerine göre değişime uğradığını söyleyebiliriz. Buna göre; Uygurcada *budana*, Kıpçak Türkçesinde *bedene*, Çağataycada *büdine/bödene*, *budana/budina* şeklindedir (KYAS: 66; Ünlü, 2012, s. 111; KTS, s. 26; FKS I, s. 468; KİS, s. 69). Modern Türk dillerinde ise Kazakçada *bödene*, Kırgızcada *bödönö*, Türkmencede *bedene*, Nogaycada ve Tuvacada *bödene*, Şorcada *pönte*, Teleüt Ağzında *pödnö*, Altaycada *bödnö*, *bödönö* (dişi), Yeni Uygur Türkçesinde *bödüne*, Özbekçede *bedana* ve Çuvaşcada *putene* biçiminde tespit edilmiştir (KazTS I, s. 94;

TDES, s. 64; KrgS I, s. 136; ŞRS, s. 117; TAS, s. 89; ATS, s. 46; YUTS, s. 50; TÖS, s. 83; ÇTS, s. 532). Bu ad dışında Kazakçada “bildircin” anlamında *büldirşin* ve *jabasaq* adlarına da rastlanmıştır (Kaplankıran ve Kaplankıran, 2017, s. 245-246).

2.9. *Chossojak-tskan*

Türkiye Türkçesinde *Arap tavşanı* olarak bilinen hayvanın Latincesi *Jaculus jaculus*'dur (BTS, s. 52). Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını *chossojak-tskan* biçiminde belirtmiştir (ZRA I, s. 181). Bir önceki maddede olduğu gibi Pallas'ın Kazakça *chossojak-tskan* olarak belirttiği birleşik adda yer alan *tskan* sözcüğünü Türkiye Türkçesindeki *sıçan*, Eski Türkçedeki *sıçğan* “sıçan, fare” kelimesidir. *Chossojak* adına ise Kazakçada *qosayaq* “tarla faresi” biçiminde rastlanmıştır (KazTS I, s. 348).

2.10. *Dshaessyl-tukurtkan*

Latincesi *Pinus canus* olan hayvan türü Türkiye Türkçesinde *küçük yeşil ağaçkakan* adı ile bilinmektedir (TTK, s. 212). Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını ise *dshaessyl-tukurtkan* biçiminde belirtmiştir. Benzer şekilde Tatarcadaki karşılığını *tumurtka*, Sibirya Tatarcasındaki karşılığını ise *tobhurga* biçiminde vermiştir (ZRA I, s. 408). Buna göre Pallas'ın tespit ettiği kelime grubu içerisinde yer alan *tukurtkan* adına *toqıldaq* biçiminde “ağaçkakan” anlamında modern Kazakçada rastlanmıştır. Bu adı niteleyen *dshaessyl* adına ise *jasıl* biçiminde “yeşil” anlamında rastlanmıştır (KazTS I, ss. 20, 577). Ayrıca Kazakçada “küçük yeşil ağaçkakan” türü için *boz toqıldaq* adının kullanıldığı tespit edilmiştir (Kaplankıran ve Kaplankıran, 2017, s. 225). Kıpçak grubu Türk dillerinden Başkurtçada ise *buz tumirtqa* “küçük yeşil ağaçkakan” biçimi tespit edilmiştir (BaşTS, s. 643).

2.11. *Duaekjik*

Latincesi *Camelus bactrianus* olan hayvan türü Türkiye Türkçesinde *iki hörgüçlü deve* adı ile bilinmekte olup Pallas tarafından Kazakçadaki karşılığı *duaekjik* biçiminde belirtilmiştir (ZRA I, s. 193; BTS, s. 298). Bu ad *duae+kjik* biçimine benzer bir birleşik yapıya sahip olabilir bu durumda *duae* biçimi modern Kazakçada bulunan *tüye* “deve” adı olabilir, *kjik* biçimine ise modern Kazakçada rastlanmamıştır (KazTS I, s. 592). Ancak Pallas'ın belirttiği biçimin Eski Türkçe *teve/tebe* biçimi ile ilişkili olduğu açıktır. Bu adın geçtiği en eski kaynak 8. yüzyıl başlarında yazılmış olduğu tahmin edilen *Tunyukuk Yazıtı* olup burada *egri teve* “tek hörgüçlü deve” şeklinde geçmektedir. Bu ad daha sonra 9. yüzyılın başlarına ait el yazması bir eser olan *İrk Bitig*'de *tebe* “deve” biçiminde tanıklanmıştır (Aydın, 2019, ss. 103,150; IB, s. 61).

Deve adı ile ilgili genel kanı Türkçeden Moğolcaya geçtiği şeklindedir (TDES, s. 138). Bu konuda Clauson, Moğolca ile Türkçenin etkileşim halinde olduğu en eski dönemde Türkçeden Moğolcaya geçtiğini belirtir (Clauson, 2017, s. 195). Yine Clauson ile birlikte Şerbak ve Doerfer'de aynı görüşü paylaşmış, bununla birlikte Ramstedt ve Räsänen Moğolca *temege* ile Türkçe *teve*'yi (>*deve*) birleştirmiş, Ligeti ise Türkçe ve Moğolcada yer alan sözcüklerin birbirine bağlı olduğunu ancak özdeş olmadıklarını belirtmiştir (TDES, s. 138). Bu ad ayrıca *Divanü Lugatü't-Türk*'te *deve*, *teve* (Oğuzlardaki biçim), *tevi* “deve”, Eski Anadolu Türkçesinde *deve* “deve”, Harezm Türkçesinde hem /d/'li *dive* hem de /t/'li *tive*, *teve* “deve” Kıpçak Türkçesinde *deve*, *tife*, *tive*, *tüve*, *töve* ve *teve* “deve” biçiminde, Çağatay Türkçesi döneminde *dive*, *tefe*, *teve*, *tive*, Türkiye Türkçesi ağızlarında ise *tüve* ve *tüye* biçimlerine rastlanmıştır

(DLT, ss. 631, 873; BL, s. 133; İML, ss. 27, 73; NF, s. 424; CC, s. 581; GT, s. 374; KTS, ss. 60, 272; EDM, s. 81; Ünlü, 2013, s. 87; FKS I, s. 658; ÇMS, s. 90; Atalay 1970, s. 194; Pavet De Courteille, 1870, s. 269; DS V, s. 4018; DS VI, s. 4781). Ayrıca tüm modern Türk dillerinde bu ada rastlanmakla birlikte Kazakça dışındaki diğer Kıpçak grubu Türk Dillerindeki görünümü ise Kırgızcada *töö* “deve”, Karakalpakçada *tüye* “deve” Karaçay-Balkarcada ve Kumukçada *tüye* “deve”, Tatarcada *döye*, *teve* “deve” Kırım Tatarcasında *deve* “deve” Kazan Tatarcasında *döye* “deve” ve Başkurtçada *dëve*, *deve*, *döye* “deve” biçimlerindedir (KTLS, ss. 168-169; KarkTS, s. 614; KMTS, s. 367; KumTS, s. 347; TTatS, s. 105; KırTS, s. 96; KazTTS, s. 108; BaşTS, ss. 127, 133). Kazakçada “iki hörgüçlü deve” anlamına gelen diğer adlar ise *jar* ve *ingen* biçimindedir (KazTS I, ss. 171, 705).

2.12. Duwadak

Türkiye Türkçesinde *toy* adı ile bilinen kuş türünün Latincesi *Otis tarda*’dır (TTK, s. 122). Pallas bu kuşun Kazakçadaki karşılığını *duwadak* biçiminde belirtmiştir (ZRA II, s. 96). Bu ad modern Kazakçada *dvadaq* biçiminde tespit edilmiştir (KazED, s. 56; KRRKS, s. 149; AGE, s. 184). Ayrıca bu ada modern Türk dillerinden Kırgızcada *toodaq*, Karakalpakçada *duvadaq*, Karaçay-Balkarcada *dudaq*, *duvadaq*, Kumukçada *duvadaq*, Başkurtçada *tuğazaq*, *duğazaq*, Azericede *dovdaq* ve Hakasçada *todax* şeklinde tanıklanmıştır (KrgRS II, s. 748; KarkTS, s. 127; KMTS, s. 161; KumTS, s. 116; BaşTS, s. 639; BaşRS, s. 172; ATS I, s. 948; ÖHTS, s. 508). Moğolcada ise *toğudağ*/*toduğ*, *toğuduğ*, *toodoğ* “toy kuşu” şeklinde tespit edilmiştir (MTS, s. 970; MonKT, s. 466).

2.13. Dyaekulak

Latincesi *Ochotana alpina* olan hayvan türünün Türkiye Türkçesinde karşılığı bulunmamaktadır. Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını *dyaekulak* biçiminde belirtmiştir (ZRA I, s. 150). Bu hayvan *Ochotonidae* ısıklı tavşangiller ailesine mensup bir hayvan türüdür, bu aileye mensup hayvanların özellikleri kulaklarının kısa ve yuvarlak olması ile ısıklı sesi çıkarmalarıdır (BTS, s. 477). Büyük bir olasılıkla hayvanın kulak biçimi ile tanınması sebebiyle Kazakçada *dyaekulak* şeklinde birleşik yapı bir ad aldığı düşünülmektedir. Kazakçada *qulaq* “kulak” anlamındadır, *dyaekulak* biçiminin ise hayvanın kulağını niteleyen bir ad olduğu açıktır (KazTS I, s. 135). Ayrıca *deve* adı ile de benzer bir yapıda olması dikkat çekicidir.

2.14. Elkitschi-tulgan

Türkiye Türkçesinde *kara çaylak* adı ile bilinen kuş türünün Latincesi *Milvus migrans*’dır (BTS, s. 332). Pallas bu kuşun Kazakçadaki karşılığını *elkitschi-tulgan* biçiminde belirtmiş, ayrıca benzer şekilde Tatarcadaki karşılığını *tylgan*, Başkurtcadaki karşılığını ise *tydugan* şeklinde vermiştir (ZRA I, s. 356). Pallas’ın belirttiği ada bugünkü Kazakçada rastlanmamış olmakla birlikte bu kuş türünün açık alanlarda yaşaması sebebiyle *tulgan* adını niteleyen *elkitschi* adının *eginşi* “ekinci, çiftçi” adı olabileceği düşünülmektedir (KazTS I, s. 140). Modern Kazakçada *kara çaylak* kuşu için *laşın*, *kezquyırq* ve *bürqıt* adlarının kullanıldığı anlaşılmıştır (KazTS II, s. 120; KETS VII, s. 537; Kaplankıran ve Kaplankıran, 2017, s. 240; ESTYa II, s. 300). Pallas’ın belirttiği biçimlere karşılık ise “çaylak kuşu” anlamında Sibirya Tatarcasında *tilgäntas*, Tatarcada *töylögyan*, Başkurtçada ise *töylögen* biçimleri tespit edilmiştir (SDST, s. 210; TRS, s. 198; BaşTS, s. 636). Bunun dışında bu ada Sibirya

grubu Türk dillerinden Hakasçada *tigilgen* “çaylak kuşu”, Altaycada *teligen* “çaylak kuşu” ve Teleüt ağzında *telgen* “çaylak kuşu” biçimlerinde rastlanmıştır (HRS, s. 613; ANTS, s. 348; TelRS, s. 82).

2.15. *Guberli-baka, taschbaka*

Türkiye Türkçesinde karşılığı bulunmayan bu hayvan türünün Latincesi *Testudo orbicularis*'dir ve Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını *guberli-baka* ve *taschbaka* biçimlerinde vermiş, ayrıca Kazakçaya yakın dillerden olan Mişer Tatarcasındaki karşılığının da aynı olduğunu belirtmiştir (ZRA III, s. 17). Pallas'ın tespit ettiği Türkçe adlardan yola çıkarak bu hayvanın bir kaplumbağa türü olabileceği düşünülmektedir. Pallas'ın *guberli-baka, taschbaka* hayvan adlarında geçen *baka* biçimi Eski Türkçede “kurbağa, kaplumbağa” anlamına gelen *baqa* adından gelmektedir (Doerfer, 1967, s. 1449; Doerfer, 1975, s. 1983). Bu ada ilişkin genel kanı yansıma bir ad olduğu şeklindedir (Li, 1997, s. 262). Uygurcada *baqa* “kaplumbağa” biçimindedir (EUTSV, s. 78). *Divanu Lugati't-Türk'te münüz baqa* “kaplumbağa”, Eski Anadolu Türkçesi döneminde *qaplubağa*, Osmanlıcada *qaplı bağa* ve *buğa*, Harezm Türkçesi döneminde *baqa*, Kıpçak Türkçesi döneminde *bağa, baqa* ve *boğa*, Çağataycada ise *qaplubağa, bağirtlaq, baqa* ve *taşbaqa* biçiminde geçmektedir (DLT, s. 767; EATS, s. 406; EÇS, s. 139; KBN, s. 156; KE, s. 71; KTS, ss. 21, 22, 33; Ünlü 2013, ss. 557, 1087). Modern Türk dillerinde “kaplumbağa” anlamına gelen kelimeler ise Kazakçada *tasbaqa*, Kırgızcada *taşbaqa*, Çuvaşçada *timër şapa*, Tuvacada *alap-melegey, yazıtı melegey*, Kazan Tatarcasında *baqa, qabıqlı baqa, taşbaqa*, Başkurtçada *göbör, göböröl, göbörgeyël* ve *taşbaqa*, Özbekçede *toshbaqa*, Yeni Uygur Türkçesinde *taşpaqa, paqaçanaq* ve Azerbaycan Türkçesinde ise *tısbağa* şeklinde tespit edilmiştir (KrgS II, s. 715; ÇTS, s. 738; TTG, ss. 605, 900; KazTTS, ss. 44, 253, 452; BaşTS, ss. 168, 585; KazTS, s. 315; TÖS, s. 311; YUTS, ss. 266, 313; ATS, s. 3311). *Guberli-baka* adında yer alan *guberli* biçimi ise Kazakçada bulunan *kupe* “kompartıman” adından *-li* isimden isim yapım eki alarak türemiş bir ad olabilir (KazTS I, s. 270).

2.16. *Ihlek*

Türkiye Türkçesinde *qaraca* olarak bilinen hayvanın Latincesi *Capreolus capreolus*'tur (Kuru 1999, s. 708). Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını *ihlek* biçiminde belirtmiştir. Pallas ayrıca Tatarcanın bazı lehçeleri ile Hakasça ve Yakutçadaki biçimlerin Kazakçadaki biçim ile aynı olduklarını belirtir (ZRA I, s. 220). Pallas'ın pek çok Türk dilinde tespit ettiği bu hayvan adı, Türkçenin tarihi dönemlerinden itibaren kullanılmakta olup günümüz modern Türk dillerinde de varlığını sürdürmüştür. Eski Türkçede *elik* biçiminde “karaca” anlamında mevcuttur (ETYSV, s. 727). Clauson da bu adı *elik keyik* “karaca” biçiminde geçmektedir (EDPT, s. 755). Bu ad *Kutadgu Bilig*'de *elik* “erkek karaca” şeklinde tanımlanmıştır (KB Dizin, s. 8). Oğuz grubu Türk dillerinden Eski Anadolu Türkçesinde *elük* “dağ keçisi, karaca” biçiminde mevcut iken Harezm-Kıpçak grubu Türk dillerinde tespit edilememiştir (Ergin, 1964, s. 182). Kıpçak grubu Türk dillerinden Kazakçada ve Kırgızcada *elik* biçiminde “karaca” anlamında tanımlanmıştır (KrgS I, s. 328; Manas, s. 1610; KazTS II, s. 316; KETS V, s. 250). Sibiry grubu Türk dillerinde Hakasça “karaca” anlamında *ilik* biçiminde, Altayca “yabani keçi, karaca; geyik yavrusu” anlamında *elik* biçiminde ve Teleüt Ağzında “yabani keçi, karaca” anlamında *elik* biçiminde tespit edilmiştir (HTS, s. 222; ATS, s. 89; TAS, s. 36). Oğuz grubu dillerden

Azerbaycan Türkçesinde *älük* biçiminde “dağ keçisi, karaca” anlamında tespit edilmiştir (ATS I, s. 1110).

2.17. *Kal-baka*

Türkiye Türkçesinde *ova kurbağası* adı ile bilinen amfibi türünün Latincesi *Pelophylax ridibundus*’dur (TASÜ, s. 36). Pallas bu kurbağa türünün Kazakçadaki karşılığını *kal-baka* biçiminde belirtmiş, ayrıca Kazakçaya yakın dillerden olan Tatarcadaki karşılığını da *baka* olarak vermiştir (ZRA III, s. 7). Pallas’ın Kazakça *kal-baka* şeklinde belirttiği ada *kölbaqa* şeklinde rastlanmış olup ayrıca “kurbağa” anlamında *baqa* ve *qurbaqa* adlarının da kullanıldığı anlaşılmıştır (KazTS I, ss. 73, 261, 363; KazTS II, s. 354). Ova kurbağasının Tatarcadaki karşılığı olarak Tatarcada belirtilen *baqa* adına Kırım Tatarcasında “kurbağa” anlamında *baqa* biçiminde rastlanmıştır, ayrıca “kara kurbağası” anlamında da *qurbaqası* adının kullanıldığı anlaşılmıştır (KırTS, ss. 56, 196). Hem Kazakça hem de Tatarcada bulunan *baqa* adı Eski Türkçede “kurbağa” ve “kaplumbağa” anlamlarında kullanılan *baqa* biçimine dayanmaktadır (ETTL I, s. 547).

2.18. *Kara-keuruk*

Latincesi *Gazella subgutturosa* olan *İran ceylanı* adlı hayvan türünün Pallas tarafından Kazakçadaki karşılığı *kara-keuruk* biçiminde belirtilmiştir (BTS, s. 309; ZRA I, s. 252). Bu ad bugünkü Kazakçada *qaraquryıq* ve *jayran* “ceylan” şeklinde tespit edilmiş olup bu hayvan türü halihazırda Kazakistan’da tehlike altındaki türlerden biridir ve koruma altında bulunmaktadır (KazTS II, s. 106; KETS V, s. 590; AGE, s. 349). Bu ad Türkiye Türkçesinde “Sinekkapangillerden bir kuş türü” anlamında *qaraquryuq* biçiminde karşımıza çıkmaktadır (Efe, 2012, s. 979).

2.19. *Kara-tama*

Türkiye Türkçesinde *kara leylek* adı ile bilinen kuş türünün Latincesi *Ciconia nigra*’dır (TTK, s. 81). Pallas bu kuşun Kazakçadaki karşılığını *kara-tama* biçiminde belirtmiştir (ZRA II, s. 114). Kazakçada Pallas’ın belirttiği ada rastlanmazken bu kuş türü için *qara läylik* ve *qaradegelek* adlarının kullanıldığı tespit edilmiştir (Kaplankıran ve Kaplankıran, 2017, s. 225; KETS IX, s. 317). Ayrıca modern Türk dillerinden Kırgızcada “kara leylek” anlamında *kara ilegilek* adına rastlanmıştır. Kazakçada “leylek” anlamında karşılaşılan kelimeler ise *läylek*, *läylekgi* ve *qutan* biçimindedir (KazTS I, s. 381; KazTS II, s. 365; KTLS, ss. 540-541).

2.20. *Kara-turgai*

Türkiye Türkçesinde *sığırcık* adı ile bilinen kuş türünün Latincesi *Sturnis vulgaris*’dir (TTK, s. 293). Pallas bu kuşun Kazakçadaki karşılığını *kara-turgai* biçiminde belirtmiştir (ZRA I, s. 418). Bu ada Kazakçada *qaratorğay* şeklinde rastlanmış olup “sığırcık kuşu” anlamındadır (KazTS I, s. 317; KRRKS, s. 277; AGE, s. 366). Bu biçim Türk dillerinden sadece Kazakçada sığırcık kuşunun karşılığı olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte bu kuş türü için yaygın olarak *sığırcık* adı kullanılmakla birlikte Eski Türkçede *sıgırcıq/sıgırçuq* “sığırcık” şeklindedir, ayrıca Türkçenin tarihi dönemleri ile modern Türk dillerinde farklı biçimlerde tanıklanmaktadır. (DLT, s. 818; EDPT, s. 816).

2.21. *Karagan*

Türkiye Türkçesinde *kızıl tiki* olarak bilinen hayvanın Latincesi *Vulpes vulpes*'tir (BTS, s. 366). Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını *karagan* biçiminde belirtmiştir (ZRA I, s. 44). Bu kelimeye Kazakçada “kızıl tilki” anlamında rastlanmaz, *qarağan* biçiminde “akasya bitkisi” anlamında bulunmaktadır (KazTS II, s. 24). Bu ada Yakutçada *naarağan* biçiminde “kızıl tilki” anlamında rastlanmıştır (LJTT, s. 117). Bununla birlikte Kazakçada “tilki” anlamında *tülki* adının kullanıldığı anlaşılmaktadır (KTLS, s. 892-893). Bu ada modern Türk dillerinin tamamında rastlanmaktadır (Perçin Bostan, 2023, s. 210). Ayrıca bu hayvan türü için Kıpçak grubu Türk Dillerinden Kazan Tatarcasında *utçıl* “kızıl tilki” adı kullanılmaktadır (KazTTS, s. 522).

2.22. *Karka-ul*

Türkiye Türkçesinde *sülün* adı ile bilinen kuş türünün Latincesi *Phasianus colchicus*'dur (TTK, s. 69). Pallas bu kuşun Kazakçadaki karşılığını *karka-ul* biçiminde belirtmiştir (ZRA II, s. 83). Pallas'ın belirttiği biçim bugünkü Kazakçada *qırğavıl* “sülün” şeklinde tespit edilmiştir (KazTS I, s. 374; AGE, s. 450; KETS X, s. 590). Bu ad Eski Türkçe *qırğaol*, *qırğol* “sülün” adından gelmektedir (KYAS, s. 160). Daha çok modern Türk dillerinde kullanılmakta iken Türkiye Türkçesinde *sülün* adı yaygındır, ayrıca *qırqavıl* adının Moğolcadan alıntı olduğuna dair görüşler mevcuttur (TDES, s. 477-478; Doerfer, 1967, s. 450).

2.23. *Karssak, charssok*

Türkiye Türkçesinde *qarsaq* olarak bilinen hayvanın Latincesi *Vulpes corsa*'dır (BTS, s. 341). Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını *karssak, charssok* biçiminde belirtmiştir (ZRA I, s. 41). Bu ad Kazakçada *qarsaq* “karsak” şeklindedir (KazTS II, s. 320; KETS IX, s. 383). Aynı zamanda Eski Türkçede de *qarsaq* “karsak” biçiminde bulunmakta olup, *Divanu Lugati't-Türk*'te de *qarsaq* “tilki türü karsak” şeklinde geçmektedir (EDPT, s. 663; DLT, s. 689). Bu kelime dilimizden Farsça, Rusça, Almanca ve Fransızca gibi dillere aynı anlamını muhafaza ederek geçmiştir (KBS, s. 375; TDES, s. 266). Tarihi ve modern Kıpçak grubu dillerinde *qarsaq* biçimi korunmuş, Oğuz grubu Türk dillerinden ise sadece Türkiye Türkçesinde *qarsaq* biçimi kullanılmaktadır (Perçin Bostan, 2023, s. 140; CC, s. 493; ÇOW, s. 122; KrgRS I, s. 353; KazTS II, s. 320; Efe 2012, s. 325). Bununla birlikte Çuvaşçada *qarsaq* hayvan adı mevcut iken, “tavşan, yabancı tavşan” şeklinde anlam değişikliğine uğramıştır (ÇTS, s. 261). Bu ad Moğol dillerinde de bulunmakta olup Kalmukçada *kirsä* “karsak” şeklinde geçerken, bugünkü Moğolcada ise *kirsa* biçimindedir (KW, s. 232, MTS, s. 588).

2.24. *Kaskarale-turna, kara-kale*

Türkiye Türkçesinde *telli turna* adı ile bilinen kuş türünün Latincesi *Grus virgo*'dur (TTK, s. 128). Pallas bu kuşun Kazakçadaki karşılığını *kaskarale-turna* ve *kara-kale* biçimlerinde belirtmiştir (ZRA II, s. 108). Bu adlara Kazakçaya ait taranan literatürde rastlanmamıştır. Kazakçada bu kuş türü için *aqbas turna* adının kullanıldığı tespit edilmiştir (Kaplankıran ve Kaplankıran, 2017, s. 229). Ancak diğer bir modern Kıpçak dili olan Başkurtçada bu kuş türü için *qara torna* adının kullanıldığı tespit edilmiştir (BaşTS: 625). Kazakçada ise turna türü kuşlar için *turna* adı kullanılmaktadır (KazTS I, s. 603; AGE, s. 583; MonKT, s. 460).

25. *Katschi*

Türkiye Türkçesinde *bıldırcıncılavuzu* adı ile bilinen hayvan türünün Latincesi *Crex crex*'tir (TTK, s. 124). Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını *katschi* biçiminde belirtmiştir (ZRA II, s. 153). Ancak bu ada taranan literatürde rastlanmamıştır. Bu hayvan türü için modern Kazakçada *şävkildek*/*şävildek* adının kullanıldığı anlaşılmıştır (KRRKS: 481; Kaplankıran ve Kaplankıran, 2017, s. 243). Diğer Kıpçak grubu dillerde Kırgızcada *tartar*, Tatarcada *tartar* ve *taltar*, Başkurtçada *tarpağay* adlarının kullanıldığı anlaşılmıştır (KrgRS II, s. 211; TatRusS, s. 862; SDST, s. 201; BaşTS, s. 583).

26. *Ku*

Türkiye Türkçesinde *küçük kuğu* adı ile bilinen kuş türünün Latincesi *Cygnus columbianus*'dur (TTK, s. 49). Pallas bu kuşun Kazakçadaki karşılığını *ku* biçiminde belirtmiştir (ZRA II, s. 211). Bu ad, Eski Türkçede *quğu*, *qu* “kuğu” şeklinde geçmektedir (EDPT, s. 609). *Divanu Lugati't-Türk*'te bu ada rastlanmazken, *Kutadgu Bilig*'de *quğu* “kuğu” biçimindedir (Abik 2009, s. 18). Harezmi Türkçesinde *qoğu* “kuğu”, Kıpçak Türkçesi döneminde *quv*, *quğu* “kuğu” ve Çağatayca döneminde ise *qu* “kuğu, tüyleri yumuşak bir su kuşu” biçimindedir (İML, s. 44; KTS, s. 166; FKS II, s. 989). Kazakçada “kuğu” anlamında *aqqu*, *aqquv* ve *quv* biçimlerine rastlanırken Tuvacada *quu*, Tofacada *quu*, Hakaşçada *xuu*, Altaycada *quu*, Şorcada *quu*, Teleüt Ağzında *quu*, Kırgızcada *aqquu*, Karaçay-Balkarcada *quv*, Nogaycada *quv*, Yeni Uygur Türkçesinde *quv*, Azerbaycan Türkçesinde *qu*, Türkmencede *ğuv* şeklindedir (TuvTS, s. 73; TRRTS, s. 48; HTS, s. 198; ATS, s. 145; ŞRS, s. 29; TAS, s. 68; Manas, s. 129; KazTS I, ss. 30, 351; Kaplankıran ve Kaplankıran, 2017, s. 238; KMTS, s. 260; NRS, s. 184; YUTS, s. 250; ATS II, s. 2183; TürTS, s. 314). Bu adın Moğolcadaki şekli ise *xun* “kuğu” biçimindedir (Gül, 2010, s. 173).

2.27. *Kukuk*

Türkiye Türkçesinde *guguk* adı ile bilinen kuş türünün Latincesi *Cuculus canorus*'dur (TTK, s. 196). Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını *kukuk* biçiminde belirtmiş, ayrıca benzer şekilde Tatarcadaki biçimini *kukoe*, *kukua*, Sibiryaya Tatarcasındaki biçimini *kauk*, Mişer Tatarcasındaki biçimini *kuki*, Başkurtcadaki biçimini ise *kokuk* olarak vermiştir (ZRA I, s. 442).

Pallas'ın Kazakça *kukuk* şeklinde belirttiği ada Kazakçada *kökek*, *kökekgi*, *kökektek* şeklinde rastlanmıştır (KazTS I: 259; AGE, s. 285). Tatarcada ise *guguk* kuşu için *quququş*, *kekkük*, *kükë*, *qyuke*, *käük* adlarına rastlanmıştır (KırTS, s. 174; KazTTS, s. 192; KazTTS, s. 236; TRS, s. 140; OSTN IV, s. 1057). Başkurtçada tespit edilen kelimeler *kekük* ve *küki* şeklindedir (KTLS, ss. 288-289; BaşTS, s. 271). Türkiye Türkçesinde mevcut olan *ğuguk* adı ses taklidi kelimelerdendir (ETTL III, s. 292; KBS, s. 392). Dolayısıyla Kazakça ile diğer Kıpçak dillerinde belirtilen biçimlerin de ses taklidi kelimeler olduğu açıktır. Ayrıca Türkçenin tarihi dönemlerinden Uygurcadan itibaren bu kuş türü için *kekük* adı kullanılmaktadır (EUTS, s. 104). *Divanu Lugati't-Türk*'te de *kekük* adı “kerkenez, kemiği aşk için hazırlanan büyüde kullanılan bir kuş (*Falco tinnunculus*)” şeklinde farklı bir kuş türü için kullanılmıştır (DLT, s. 700). Ancak bu adın *guguk* kuşunun karşılığı olarak çağdaş Türk dillerinde kullanılan biçimler ile bağlantılı olup olmadığına dair bir izahata rastlanmamıştır.

Çağdaş Türk dillerindeki görünümü Azerbaycan Türkçesinde *gugu guşu*, Başkurtçada *käkük, küki*, Kırgızcada *kükük*, Özbekçede *käkkü*, Tatarcada *käkkük, küki*, Uygurcada *kakkuk* biçimlerinde (KTLS, s. 289-290). Moğolcada tespit edilen adlar *kökege, köküge, kökey, kökegükey* “guguk kuşu”, Kalmukçada ise *tsoqlur* “guguk kuşu” şeklindedir (MTS, s. 598; KW, s. 261).

2.28. *Kulan*

Latincesi *Equus asinus asinus* olan hayvan türü Türkiye Türkçesinde *evcil Afrika eşeği, eşek* olarak adlandırılmaktadır. Pallas tarafından eşeğin Kazakçadaki karşılığı kulan olarak belirtilmiştir (BTS, s. 217; ZRA I, s. 263). Ancak Pallas'ın “evcil Afrika eşeği” anlamında tespit ettiği bu hayvan adı modern Kazakçada *evcil eşek* türüne değil, *yaban eşeği* türüne işaret etmektedir (KRRKS, s. 298). Eski Türkçede de *qulan* adı “yaban eşeği” anlamındadır (ETTL IV, s. 428; EDPT, s. 466). Eski Uygurcada *qulan* “yabani at” ve *qulan tayı* “yabani at, yabani katır” anlamındadır (Ağca, 2019, s. 276; Yunusoğlu, 2012, s. 163). *Divanu Lugati't-Türk*'te *qulan* “yabani eşek” anlamını taşır (DLT, s. 746). Çağatay Türkçesi döneminde de aynı anlam ve biçimde kullanılmıştır (OSTN III, s. 974). Bu ad Kazakçanın yanı sıra diğer modern Türk dillerinden Kırgızcada, Başkurtçada, Kırım Tatarcasında ve Uygurcada da *qulan* biçiminde ve “yaban eşeği” anlamında karşımıza çıkar (KrgS II, s. 518; BaşRS, s. 336, RKırTS, s. 429, UygRS, s. 250). Bu ad Karakalpakçada, Karaçay-Balkarcada, Nogaycada *qulan*, Tatarcada ise *qolan* biçiminde iken “yaban atı” anlamını taşımaktadır (KarkTS, s. 358; KMTS, s. 257; NRS, s. 186, TatRusS, s. 439). Hakasçada ise Eski Türkçedeki söz başı /q-/ ünsüzünün /x-/ olması sebebiyle *xulan* şekline dönüşmüş, ayrıca “vahşi hayvan” anlamını kazanmıştır (HRS, s. 861).

2.29. *Kusselik*

Latincesi *Ardea alba* olan hayvan türü Türkiye Türkçesinde *büyük ak balıkçıl* adı ile bilinmektedir (TTK, s. 88). Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını ise *kusselik* biçiminde belirtmiştir (ZRA II, s. 120). Bu ada literatürde rastlanmamıştır. Kazakçada “büyük ak balıkçıl” anlamında *aqqutan* adı kullanılmaktadır, ayrıca “balıkçıl kuşu” anlamında *kökqutan qutan* ve *balıqpen körektenetin* adlarına da rastlanmıştır (KETS I, s. 255; KazTS I, s. 30; KazTS I, s. 260; KazTS II, s. 62; AGE, s. 65).

2.30. *Küldjae*

Türkiye Türkçesinde *boynuzlu yaban keçisi* olarak bilinen hayvanın Latince karşılığı *Rupicapra rupicapra*'dır (Kuru, 1999, s. 718). Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını *küldjae* biçiminde vermiş, ancak kelimeden emin olmadığını yanına soru işareti koyarak belirtmiştir (ZRA I, s. 250). Nitekim Kazakçaya ait taranan literatürde bu ada rastlanmamıştır.

2.31. *Kyr-tekae*

Türkiye Türkçesinde *suçulluğu* adı ile bilinen hayvan türünün Latincesi *Gallinago gallinago*'dur (TTK, s. 155). Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını *kyr-tekae* biçiminde belirtmiş, ayrıca bu adın diğer bir anlamının da “yaban keçisi” olduğunu kelimenin yanına not olarak düşmüştür (ZRA II, s. 174). Ancak bu ada taranan literatürde rastlanmamıştır. Kazakçada suçulluğu için kullanılan adlar, *tavqudiret* “suçulluğu”, *şavbalşıqşı* “küçük suçulluğu”, *mañqı* “büyük suçulluğu” olarak tespit edilmiştir (Kaplankıran ve Kaplankıran, 2017, ss. 240, 241, 245). Ayrıca Kazakçada “çulluk” anlamında Rusçada kullanılan *valdşnep* adına da rastlanmıştır (KazTS II, s.

133). Diğer Kıpçak grubu dillerde “suçulluğu” anlamında Karaçay-Balkarcada *mırdı çıqqıq, xaram tartar*, Başkurtçada *xaralyın, zêrhevet* adlarına rastlanmıştır (KMTS, ss. 148, 343; BaşTS, ss. 185, 754). Bazı Kıpçak dillerinde “çulluk” anlamında kullanılan kelimeler de mevcuttur. Bunlar Kırgızcada *çulduq, eçki maaraq*, Tatarcada *bekas, çulluq, çullıq, urman şöldie* biçimindedir (KrgRS II, s. 548; KrgS I, s. 286; TTatS, s. 54; TatRusS, s. 984).

2.32. *Kyrmyschak*

Türkiye Türkçesinde *gökkuzgun* adı ile bilinen kuş türünün Latincesi *Coracias garrulus*’dur (TTK, s. 307). Pallas bu kuşun Kazakçadaki karşılığını *kyrmyschak* biçiminde belirtmiştir (ZRA I, s. 441). Bu ada taranan literatürde rastlanmazken “gökkuzgun” anlamında Kazakçada *kök qarğa* adına rastlanmıştır (KazTS II, s. 225; AGE, s. 287). Bu ad Başkurtçada da *kük qarğa* biçiminde tespit edilmiştir (BaşTS, s. 331). Ayrıca Türkçenin tarihi dönemlerinden Çağataycada da *kök qarğa* “mavi kuzgun” biçim ve anlamında tespit edilmiştir (ÇMS, s. 83; KİS, s. 56).

2.33. *Kysil-kas*

Türkiye Türkçesinde *flamingo* adı ile bilinen hayvan türünün Latincesi *Phoenicopterus roseus*’dur (TTK, s. 78). Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını *kysil-kas* biçiminde belirtmiştir (ZRA II, s. 207). Bugünkü Kazakçada *qoqıqaz/qoqıyqaz* adı kullanılmaktadır. Pallas’ın Kazakça olarak tespit ettiği ad ise Tatarcada “flamingo” anlamında *qızıl qaz* biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca diğer bir Kıpçak dili olan Başkurtçada ise *kömrömoron* adı kullanılmaktadır (KazTS II, ss. 207, 339; KazED, s. 118; KazTTS, s. 294; BaşTS, s. 295).

2.34. *Manul*

Türkiye Türkçesinde *Pallas kedisi* olarak bilinen hayvanın Latince karşılığı *Felix manul*’dur (BTS, s. 105). Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını *manul* biçiminde vermiş, ayrıca Başkurtça, Özbekçe ve Moğolcadaki karşılıklarını da aynı biçimde belirtmiştir (ZRA I, s. 20). Bu ada bugünkü Kazakçada *manul* “bozkır kedisi” biçiminde rastlanmıştır (KazTS I, s. 91). Ayrıca Yeni Uygur Türkçesinde de *molun, mulun* “yabani kedi” biçimine rastlanmıştır (YUTS, ss. 275, 278). Moğolcada da *malur* “çizgili yaban kedisi” adı kullanılmaktadır (MTS, s. 643).

2.35. *Sabala-burun*

Türkiye Türkçesinde *kaşıkçı* adı ile bilinen kuş türünün Latincesi *Platalea leucorodia*’dır (TTK, s. 85). Pallas bu kuşun Kazakçadaki karşılığını *sabala-burun* biçiminde belirtmiştir (ZRA II, s. 162). Ancak bugünkü Kazakçada bu ada rastlanmazken, bu kuş için *birqazan* ve *jalbağay* adlarının kullanıldığı tespit edilmiştir (Kaplankıran ve Kaplankıran, 2017, s. 243; KazTS II, s. 322). Ayrıca “kaşıkçı kuşu” anlamında Yeni Uygur Türkçesinde *birğazan*, Özbekçede ise *birqozon* biçimleri bulunmaktadır (YUTS, s. 44; TÖS, s. 317).

2.36. *Sakildau-tskan*

Türkiye Türkçesinde *tarla sincabı* olarak bilinen hayvanın Latincesi *Citellus citellus*’tur (BTS, s. 639). Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını *sakildau-tskan* biçiminde belirtmiştir (ZRA I, s. 156). Kazakçada “sincap” anlamında *sarışunaq* adı kullanılmaktadır (KETS XII, s. 729). Bununla birlikte Pallas’ın belirttiği birleşik adda yer alan *tskan*, Eski Türkçe *sıçğan* “sıçan, fare” kelimesine karşılaştırmak

gerekmektedir. Bu ad *Divanu Lugati't-Türk*'te *sıçğan* biçiminde “fare, sıçan” anlamında tanıklanmıştır (DLT, s. 817; EDPT, s. 759).

Bununla birlikte tarihi Türk dillerinin tamamında bu ad karşımıza çıkmaktadır. Modern Türk dillerinde ise Sibiry grubu Türk dillerinden Altayca ve Teleüt Ağzında, Kıpçak, Uygurca ve Oğuz grubu Türk dillerinin ise tamamında bu ada rastlanmıştır (OSTN VI, s. 2094; Perçin Bostan, 2023, s. 205-206).

Tskan adını nitelediği *sakildau* kelimesi ise Kazakçada bulunan *şağılda*- “cırtlak, tiz sesle konuşmak” fiilinden türemiş tiz ses çıkartan anlamındaki bir ad olabilir (KazTS I, s. 657). Çünkü bu hayvan da tiz ses çıkartarak ıslık çalabilen türlerden biridir (Kuru, 1999, s. 634).

2.37. *Sandugatsch*

Türkiye Türkçesinde *benekli bülbül* adı ile bilinen hayvan türünün Latincesi *Luscinia luscinia*'dır (TTK, s. 301). Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını *sandugatsch* biçiminde belirtirken benzer şekilde Kıpçak grubu dillerden Kazan Tatarcasında *sadowäs*, *sanduäs*, Başkurtçada *sandagäs* adlarının kullanıldığından bahsetmiştir (ZRA II, s. 484). Buna göre; Pallas'ın belirttiği biçimler Eski Türkçede “bülbül” anlamındaki *sanduvaç* adından gelmektedir (EDPT, s. 837; DLT, s. 803). Bu ad Harezmi Türkçesi döneminde *sanduvaç* “bülbül” biçimindedir (İML, s. 58). Kıpçak Türkçesi döneminde ise tespit edilememiştir. Çağataycada aynı anlam ve biçimdedir (VEWT, s. 401). Modern Türk dillerinde ise “bülbül” anlamını korumuş olup Kazakçada *sandugaş*, Karaycada *sandugaç*, Tatarcada *sandugaç*, Başkurtçada *xandugaş* biçimlerinde tespit edilmiştir (KazED, s. 160; KTD, s. 471; KazTTS, s. 397; KTLS, s. 88-89).

2.38. *Sartschatschibtschik*

Türkiye Türkçesinde *ak kuyruksallayan* adı ile bilinen kuş türünün Latincesi *Motacilla alba*'dır (TTK, s. 323). Pallas bu kuşun Kazakçadaki karşılığını *sartschatschibtschik* biçiminde belirtmiş, benzer şekilde diğer Kıpçak dillerinden Kazan Tatarcasındaki biçimini *schebertschik* ve Mişer Tatarcası ile Başkurtçadaki biçimini ise *schibirtschik* olarak vermiştir (ZRA I, s. 506). Modern Kazakçada “ak kuyruksallayan kuşu” anlamında *aq şaqşaqay* biçimine rastlanmıştır (Kaplankıran ve Kaplankıran, 2017, s. 225). Pallas'ın Kazan Tatarcasında belirttiği biçime karşılık ise Tatarcada *çäperçek* “kuyruksallayan” adı tespit edilmiştir (TatRusS, s. 1081). Ayrıca Pallas'ın Başkurtçada belirttiği biçime karşılık modern Başkurtçada *sepsək* “beyaz kuyruksallayan kuşu” adına rastlanmıştır (BaşTS, s. 511).

2.39. *Sasskoesen*

Türkiye Türkçesinde *kokarca* olarak bilinen hayvanın Latincesi *Mephitis mephitis*'tir (BTS, s. 376). Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını *sasskoesen* biçiminde belirtmiş, ayrıca Kazan ve Sibiry Tatarcasındaki karşılıklarını da Kazakçadakine benzer şekilde *kusen* ve *ssaasse-kusen* biçiminde vermiştir (ZRA I, s. 87). Kıpçak Türkçesi dönemi eserlerinden *Codex Cumanicus*'ta *küzen*, *qara küzen* “kokarca” biçimi geçmektedir (CC, s. 491; KTS, s. 170). Modern Türk dillerindeki görünümlerine baktığımız zaman Kıpçak grubu Türk dillerinden Kazakça dışında Tatarcada da *közen* “kokarca” biçimine rastlanmaktadır (KazTTS, ss. 232, 399). Bunun dışında Sibiry grubu Türk dillerinde Hakasçada, Altaycada ve Teleüt ağzında *küzen* biçiminde karşımıza çıkmaktadır (ÖHTS, s. 281; ATS, s. 149; TAS, s. 71).

Özbekçede ise *sassiqqo'zan* “kokarca” biçimindedir (TÖS, s. 339). Oğuz grubu Türk dillerinde ise bu ada rastlanmamıştır.

2.40. *Schamba-balyk*

Türkiye Türkçesinde karşılığı bulunmayan bu balık türünün Latincesi *Lota lota*’dır ve Pallas Kazakçadaki karşılığını *schamba-balyk* biçiminde vermiş, ayrıca Kıpçak grubu dillerden Başkurtçadaki karşılığının da aynı olduğunu belirtmiştir (ZRA III, s. 201). Bu ad modern Kazakçada *žumba* “*Lota lota*” şeklinde tespit edilmişken, Başkurtçada bu ada rastlanmamıştır (Paasonen, s. 145). Kıpçak dillerinde kullanılan diğer adlar ise Kazakçada *laqa baliq*, Kırgızcada *bärtäs*, Tatarcada *qurtı* ve *žumba*’dır (EDAL, s. 874; RKrgS, s. 388; KETS X, s. 661; KRRKS, s. 310; Paasonen, s. 94; TRS, s. 83; SDST, s. 135). Ayrıca Çuvaşçada “bir balık çeşidi” anlamında *şampa* biçimine rastlanmıştır (Aşmarin XVII, s. 111; ÇRS, s. 107; Paasonen, s. 145).

2.41. *Sokur-tskan*

Latincesi *Myospalax aspalax* olan hayvan türünün Türkiye Türkçesinde karşılığı bulunmamaktadır. Moğolistan’da görülen bir kemirgen türüdür. Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını *sokur-tskan* biçiminde belirtmiştir (ZRA I, s. 159). Bu ada Kıpçak grubu dillerden olan Kırgızcada *soqur çıçqan* “kör sıcan” şeklinde rastlanmıştır (KrgS I, s. 264). Ayrıca dilimizde köstebeğe de *soqur* adı verilmiştir (TDES, s. 324). Bu ad Kazakçada tespit edilememiş olmakla birlikte, *soqır* “kör” + *tışqan* “fare, sıcan” şeklinde birleşik yapıdır (KazTS I, ss. 512, 604).

2.42. *Su-kysgisch*

Türkiye Türkçesinde *yalıçapkını* adı ile bilinen kuş türünün Latincesi *Alcedo atthis*’dir (BTS, s. 700). Pallas bu kuşun Kazakçadaki karşılığını *su-kysgisch* biçiminde belirtmiştir (ZRA I, s. 435). Pallas’ın belirttiği bu ada Kazakçada rastlanmazken bu biçimin *su-quşu* şeklinde olduğu açıktır. Bu tür için Kazakçada *baliqşı qus*, *japalaq* ve *zımuran* adlarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu adlardan *baliqşı qus* adı ayrıca diğer bir Kıpçak dili olan Karakalpakçada da *baliqşı* biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Kıpçak dillerinden Başkurtçada ise bu kuş için *baliqşı turğay* biçimi kullanılmaktadır (MonKT, s. 793; KazTS II, s. 563; Kaplankıran ve Kaplankıran, 2017, s. 246; KETS VII, s. 171; ESTYa VI, s. 195; BaşTS, s. 646).

2.43. *Sudgepare*

Latince karşılığı *Desmana moschata* olan Türkiye Türkçesinde *desman* olarak adlandırılan hayvan türünün Pallas tarafından Kazakçadaki karşılığı *sudgepare* olarak belirtilmiştir. (BTS, s. 164; ZRA I, s. 128). Modern Kazakçada Pallas’ın belirttiği biçime rastlanmazken, bu hayvan türüne karşılık gelen *jupartışqan* “desman” biçimine rastlanmıştır. *Desman* adlı hayvan türü çoğunlukla Ural nehri civarında yaşamaktadır. Kazakistan’da bu hayvanı avlamak 1920 yılından itibaren yasaklanmıştır. Soyu tükenmekte olan türlerdendir (AGE, s. 241). Bu ada tarihi ve modern Türk dillerinde rastlanmamıştır. Modern Türk dillerinde tespit edilen diğer biçimler ise; Çuvaşçada *yıpar* ve *yapar*, Altaycada *toorgı*, Tatarca ve lehçelerinde *jofar* ve *jıpar saçqan*, Özbekçede ise *suv qalamuşi* şeklindedir (Aşmarin IV, s. 298, V, s. 81; ANTS, s. 365; TatRusS, s. 1285; SDST, s. 91; ESTYa IV, s. 284; RÖzbS I, s. 191).

2.44. *Sughun*

Türkiye Türkçesinde *hint mandası*, Latince *Buffelus bubalus* olarak adlandırılan hayvan türünün Pallas tarafından Kazakçadaki karşılığı *sughun* biçiminde belirtilmiştir (ZRA I, s. 247; BTS, s. 279). Ancak bugünkü Kazakçada “manda” anlamında kullanılan *buyvol* ve *eneke* adları bulunmaktadır (KazTS II, s. 373). Bununla birlikte manda için Eski Türkçede *suw sığırı* “manda” adı kullanılmıştır (Ünlü, 2012, s. 681; Dankoff ve Kelly, 1985, s. 161). Bu ad daha sonra Eski Anadolu Türkçesinde *su sığırı* “manda, su sığırı” ve Kıpçak Türkçesinde *su sığır*, *su sığırı* “manda” biçimlerinde karşımıza çıkmaktadır (BL, s. 179; KTS, s. 242). Ayrıca Eski Türkçede mevcut olan *sığır* biçimi “sığır” manası ile kullanılmış, Eski Kıpçak metinlerinde de sığır biçimi geçmekte olup “sığır” manasındadır, bugünkü Kazakçada *sıyır* biçimi “inek” anlamında, diğer Kıpçak grubu Türk dillerinde de *sıyır* adı “inek” anlamında bulunmaktadır (EDPT, s. 814). Eren bu adın Türk dillerinin pek çoğunda “inek” anlamında kullanılması sebebiyle *sağ-* kökünden türemiş olabileceğini belirtse de Hauenschild inek dışındaki hayvanları da ifade ettiği için bu görüşe katılmamıştır (TDES, s. 459; Hauenschild, 2003, s. 181).

2.45. *Süggun*

Türkiye Türkçesinde *Tibet sığırı* olarak bilinen hayvan türünün Latince karşılığı *Bos grunniens* olup, Pallas tarafından Kazakçadaki karşılığı *süggun* biçiminde belirtilmiştir (BTS, s. 653; ZRA I, s. 248). Ancak bugünkü Kazakçada bu hayvan türünün karşılığı olarak *qodas* “Tibet öküzü, yak” adı kullanılmakta olup Pallas’ın belirttiği ada taranan literatürde rastlanmamıştır (KazTS I, s. 336). Pallas’ın belirttiği *süggun* adına diğer modern Türk dillerinde de rastlanmamıştır. Bununla birlikte tarihi Türk dillerinde yak hayvan türü için kullanılan adlar *Kutadgu Bilig*’de *qodus*, *Divanu Lugati’t-Türk*’te *qotuz/qutuz*, Çağatay Türkçesi metinlerinde ise *qotas* biçiminde tanıklanmıştır (VEWT, s. 284). Modern Türk dillerinde bu hayvan türünü ifade eden adlar ise Tatarcada *yaq*, Hakasçada *sarlıx*, Altaycada ve Teleüt ağzında *qailıq*, Azerbaycan Türkçesinde ise *yaq* ve *qaytağ* biçimindedir (KırTS, s. 373; ÖHTS, s. 413; OSTN III, s. 28; ATS II, ss. 2032, 3539).

2.46. *Tagulduk*

Türkiye Türkçesinde *sarıasma* adı ile bilinen kuş türünün Latincesi *Oriolus oriolus*’dur (TTK, s. 227). Pallas bu kuşun Kazakçadaki karşılığını *tagulduq* biçiminde belirtmiştir (ZRA I, s. 444). Bu ad Kazakçada *toqıldıq* biçiminde olup ağaçkakan türü kuşların karşılığı olarak kullanılmaktadır (KazTS II, s. 20). Pallas benzer türler olduğunu düşünerek bu adı kullanmış olabilir. Bununla birlikte Kazakçada sarıasma kuşu için *sarğaldaq* adı kullanılmaktadır (KRRKS, s. 399). Bu ad aynı anlamda Kırgızcada *zarğaldaq*, Özbekçede *zarğ’aldoğ* biçiminde kullanılmaktadır (KrgRS I, s. 289; TÖS, s. 492). Kazakçada ayrıca “sarıasma kuşu” anlamında *mısıqtorgay* adına da rastlanmıştır (Kaplankıran ve Kaplankıran, 2017, s. 240).

2.47. *Tahn*

Türkiye Türkçesinde *küçük karga* adı ile bilinen kuş türünün Latincesi *Coloeus monedula*’dır (TTK, s. 238). Pallas bu kuşun Kazakçadaki karşılığını *tahn* biçiminde belirtmiş, ayrıca benzer şekilde Tom Tatarcasındaki karşılığını da *tahn-karga* şeklinde vermiştir (ZRA I, s. 385). Burada geçen *tahn* adı Kazakçada tespit edilememişken,

“küçük karga” anlamında *şavqarğa* adına rastlanmıştır (Kaplankıran ve kaplankıran, 2017, s. 241). Pallas’ın belirttiği *tahn* adına ise Kırgızcada “alakarga” anlamında *taan* biçiminde ve Teleüt Ağzında “alacakarga” anlamında *taan* biçiminde rastlanmıştır (Manas, s. 1298; TAS, s. 106).

2.48. *Tau-toeke*

Türkiye Türkçesinde *Alp dağ keçisi* olarak bilinen hayvanın Latincesi *Capra ibex*’dir (BTS, s. 30). Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını *tau-toeke* biçiminde belirtmiştir (ZRA I, s. 224). Bugünkü Kazakçada bu ad *Capra sibirica* türünün karşılığı olarak *tavteke* biçiminde kullanılmaktadır. Teke adı aynı zamanda Kazakistan’da bulunan bir gölün de adıdır (AGE, s. 562). Bu ad Eski Türkçede de *teke* biçiminde olup *Divanu Lugati’t-Türk*’te *teke* “teke” biçiminde tanımlanmıştır (ETTL VIII, s. 125; DLT, s. 867). Tarihi Türk dillerinin her döneminde görülürken, modern Türk dillerinden Çuvaşçada, Sibiry grubu Türk dillerinde Altayca ve Teleüt Ağzında, Kıpçak grubu Türk dillerinden ise Kazakça ve Tatarcada, Oğuz grubu Türk dillerinden ise Türkmence ve Türkiye Türkçesinde ve ayrıca Uygurcada da aynı biçim ve anlamda bulunmaktadır (ETS, s. 216; Tulum, 2011, s. 1023; İML, s. 70; Ünlü, 2013, s. 342; ÇTS, s. 683; ATS, s. 203; TAS, s. 110; KazTTS, s. 457; TürTS, s. 623; TS, s. 2302; YUTS, s. 408). Moğolcada da *teke*, *teh* “teke; hadım edilmiş erkek keçi” hayvan adı kullanılmaktadır (MTS, s. 947). Kazakçada keçinin karşılığı olan diğer adlar ise; *anğor* “Tiftik ve Ankara keçisi”, *qoy-eşki* “koyun keçi, davar”, *qulja* “erkek dağ keçisi, teke”, *mal* “deve, sığır, koyun, keçi, at gibi hayvanların genel adı, mal”, *orteke*, *taveşki* “dağ keçisi”, serkeş “bir iki yaşlarında ve kısırlaştırılmış olan erkek keçi”, *tavlaq*, *tavlaqğı* “dağ keçisi yavrusu, oğlak” olarak tespit edilmiştir (KazTS I, ss. 41, 338, 358, 389, 447, 507, 555; KazTS II, s. 559).

2.49. *Tjilegus*

Latincesi *Syrrhaptis paradoxus* olan hayvan türü Türkiye Türkçesinde *paçalı bağirtlaq* adı ile bilinmektedir (TTK, s. 191). Pallas bu hayvanın Kazakçadaki karşılığını ise *tjilegus* biçiminde belirtmiştir (ZRA II, s. 74). Bu ada modern Kazakçada rastlanmamıştır. Ancak Kazakçada *paçalı bağirtlak* hayvan türüne karşılık gelen *bulduruq*, *qılquyruq* ve *qılquyırq buldırıq* biçimleri tespit edilmiştir (VEWT, s. 73; AGE, s. 448; KETS X, s. 534). Ayrıca Kırgızcada da *qıl quyruq* ve *bulduruq* adlarına aynı anlamda rastlanmıştır (KrgRS I, s. 439; ESTYa VI, s. 116; OSTN VIII, s. 1854).

2.50. *Tjilekus*

Türkiye Türkçesinde *mezgeldek* adı ile bilinen kuş türünün Latincesi *Tetrax tetrax*’tır (TTK, s. 123). Pallas bu kuşun Kazakçadaki karşılığını *tjilekus* biçiminde belirtmiştir (ZRA II, s. 99). Ancak bu ada Kazakçada rastlanmamış olup mezgeldek kuşu için *bezgeldek* adının kullanıldığı tespit edilmiştir (AGE, s. 147). Bu ad ayrıca aynı kuş türünün karşılığı olarak Kırgızcada *bezgäldäk*, Başkurtçada *bizgäläk* biçiminde tespit edilmiştir (OSTN VIII, s. 1634; BaşRS, s. 97). Türkiye Türkçesi ağızlarında da *mezgerdek*, *mezmeldek*, *mezmerdek*, *vezgeldek* biçimlerinde (TDES, s. 369).

2.51. *Tschint*

Türkiye Türkçesinde *çilkeklik* adı ile bilinen kuş türünün Latincesi *Perdix perdix*’tir (TTK, s. 66). Pallas bu kuşun Kazakçadaki karşılığını *tschint* biçiminde

belirtmiştir (ZRA II, s. 77). Pallas'ın tespit ettiği bu ada modern Kazakçada “çilkeklik” anlamında *şil* biçiminde rastlanmakla birlikte bu kelimenin, Eski Türkçede mevcut olan ve Clauson'un “çilkeklik” anlamındaki *çil* adı olduğu açıktır (Kaplankıran ve Kaplankıran, 2017, s. 247; EDPT, s. 417). Bu ad Türkçenin tarihi dönemlerinden Osmanlıcada ve Kıpçakçada *çil* şeklinde görülmektedir (Tulum, 2011, s. 1025; KTS, s. 51). Modern Türk dillerinden ise Kazakça dışında sadece Oğuz grubu Türk dillerinde tespit edilebilmiş olup Gagavuzcada *çil* “keklik”, Azerbaycan Türkçesinde *çil kâklik* “çilkeklik” ve Türkiye Türkçesinde *çilkeklik* şeklindedir (GRMS, s. 543; ATS I, s. 712; TTK, s. 66).

2.52. Usak

Türkiye Türkçesinde *turna* adı ile bilinen kuş türünün Latincesi *Grus grus*'dur (TTK, s. 128). Pallas bu kuşun Kazakçadaki karşılığını *usak* biçiminde belirtmiştir (ZRA II, s. 106). Bu ada modern Kazakçada rastlanmamış olmakla birlikte bu kuş türü için *turna* adının kullanıldığı anlaşılmıştır (KazTS I, s. 603; AGE, s. 583). Bu ad Türk dillerinin tamamında yaygın olarak kullanılmakla birlikte Eski Türkçe *turna* “crane bird” biçimine dayanmaktadır (Perçin Bostan, 2023, ss. 460-464; EDPT, s. 551).

Sonuç

Elde edilen veriler neticesinde, Pallas'ın *Zoographia*'da tespit ettiği adlardan 36'sı modern Kazakçada tespit edilmiştir. 3 hayvan adı ise Kazakçada bulunmazken diğer Kıpçak grubu dillerinden Tatarca ve Kırgızcada tespit edilmiştir. *Sokur-tskan* adı Kırgızcada *soqur-çıçkan* “kör sıçan” biçiminde, *kysil-kas* biçimi Kazan Tatarcasında *qızıl qaz* “flamingo” şeklinde ve *tahn* adı Kırgızcada *taan* “alakarga” biçiminde tespit edilmiştir (KrgS I, s. 264; KazTTS, s. 294; Manas, s. 1298). Geriye kalan adlardan 18'inin nitelediği hayvan türleri ise Kazakçada başka adlar ile anılmaktadır. Bu biçimler ilgili maddede belirtilmiştir. *Küldjae* “boynuzlu yaban keçisi”, *dyaekulak* “*Ochotana alpina*” ve *kusselik* “büyük ak balıkçıl” biçiminde belirtilen 3 Kazakça hayvan adına ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

Ayrıca Pallas pek çok hayvan adının karşılığını birleşik yapıli şeklinde belirtmiştir. Bu biçimler birkaç istisna dışında genellikle modern Kazakçada korunmuştur. Örneğin *kara-keuruk* “İran ceylanı” adı modern Kazakçada *qaraqıyırq* biçimindedir (ZRA I, s. 252; AGE, s. 349). Pallas Alp dağ keçisinin Kazakçadaki karşılığını *tau-toeke* biçiminde belirtmiştir (ZRA I, s. 224). Bugünkü Kazakçada bu ad *tavteke* biçiminde yaşamaktadır (AGE, s. 562). Bazı birleşik yapıli adlara ise literatürde rastlanmazken birleşik kelimeyi oluşturan adlara tek tek rastlanmıştır. Örneğin *kyr-tekae* biçiminde ve “suçulluğu” kuş türünün karşılığı olarak belirtilen ada literatürde rastlanmamış, ancak Kazakçada *kyr* “kır, bozkır” ve *tekae* “teke” adları ayrı ayrı tespit edilmiştir (KazTS I, ss. 373, 560).

Kısaltmalar

AGE	: Atameken, coğrafıyalık ensiklopediya (Jakıp, 2011)
ANTS	: Slovar Altayskavo Aladagskavo Nareçiy Turkskovo Yazıka (Verbitskiy, 2005)
Aşmarin	: Slovar Çuvaşskogo yazıka, Tom 4, 5, 7
ATS	: Altayca-Türkçe Sözlük (Naskali ve Duranlı, 2020)
ATS I, II	: Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü I-II (Altaylı, 2018)
BaşRS	: Başkirsko-Russkiy slovar (Ahmerov, 1958)

BaşTS	: Başkurt Türkçesi sözlüğü (Özşahin, 2017)
BL	: Bahsayış bin çalıca Bahsayış lügati (Turan, 2017)
CC	: Codex Cumanicus (Argunşah ve Güner, 2015)
ÇMS	: Kelimetullâh Hâce Pâdişâh-Çağatayca Manzum Sözlük (Turan, 2019)
ÇOW	: Şejx Sulejman Efendi s Çağatay-Osmanisches Wörterbuch (Kunos, 1902)
ÇRS	: Kornevoy Çuvaşsko Russkiy Slovar (Zolotnitskim, 1875)
ÇTS	: Çuvaş Türkçesi-Türkiye Türkçesi Sözlük (Bayram, 2019)
DS I, V, VI	: Derleme Sözlüğü
DLT	: <i>Divanu Lugati't-Türk</i>
EATS	: Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü (Kanar, 2011)
EÇS	: Evliya Çelebi Seyahatnamesi Okuma Sözlüğü (Dankoff, 2013)
EDAL	: Etymological Dictionary of Altaic Languages I-III. (Starostin, Dybo ve Mudrak, 2003)
EDM	: Ed-dürretü'l-mudiyye fi'l-lügati't-Türkiyye (Toparlı, 2018)
EDPT	: An Etimological Dictionary of 13th Century Turkish (Clauson, 1972)
ESTYa II, IV, VI	: Etimologičeskiy Slovar Tyurkskih Yazıkov (Sevortyan, 1978), (Levitskaya, Dibo, Rasadin, 1997)
ESTuvY I	: Etimologičeskiy Slovar Tuvinskogo Yazıkı Tom I (A-B) (Tatarintsev, 2000)
ETS	: Eski Türkçe Sözlük (Bayat ve Çınar, 2020)
ETTL I, III, IV, VIII	: Tarihi ve etimolojik Türkiye Türkçesi lügati (Tietze, 2016)
ETYSV	: Eski Türk Yazıtları Söz Varlığı İncelemesi (Şirin, 2016)
EUTS	: Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü (Caferoğlu, 1968)
EUTSV	: Eski Uygur Türkçesi Söz Varlığı Sözlük-Gramatikal Dizin (Doğan ve Usta, 2014)
FKS I, II	: Fethali Kaçar'ın Çağatay Türkçesi Sözlüğü (Rahimi, 2018)
GRMS	: Gagauzko-Russko-Moldavskiy Slovar (Gaydarji vd., 1973)
GT	: Gülistan Tercümesi (Karamanlioğlu, 1989)
HaRuSL	: Hakassko-Russkiy Slovar (Baskakov ve İnkijekova-Grekul, 1953)
HRS	: Hakassko-Russkiy slovar' (Baskakov vd., 2006)
HTS	: Hakasça Türkçe Sözlük (Naskali vd., 2000)
ITA	: Irak Türkmen Ağızları (Giriş-Metinler-Sözlük) (Beşirli, 2021)
İML	: İbnü Mühenna lügati (Battal, 1988)
KarkTS	: Karakalpak Türkçesi Sözlüğü (Uygur, 2020)
KazED	: Kazakh-English dictionary (Nuraliev, 2008)
KazRS	: Kazahsko-Russkiy Slovar (Bekturov ve Bekturova, 2021)
KazTS I, II	: Kazak Türkçesi-Türkiye Türkçesi/Türkiye Türkçesi-Kazak Türkçesi sözlüğü (Koç vd., 2019)
KazTTS	: Kazan-Tatar Türkçesi sözlüğü (Öner, 2015)
KB Dizin	: Kutadgu Bilig Dizini
KBN	: Kitab-ı Baz-name-i Padişahi-İnceleme-Metin-Dizin (Ergüzel, 2009)
KBS	: Türkiye Türkçesindeki Türkçe sözlerin köken bilgisi sözlüğü (Gülensoy, 2021)
KE	: Nāşırü'd-dīn Bin Burhānū'd-dīn Rabgūzī Kıssaşū'l- Enbiyā (Ata, 1997)
KETS	: Kazak Adebî Tiliniñ Sözdigi (2011)
KırTS	: Kırım Tatar Türkçesi-Türkiye Türkçesi-Rusça sözlük (Muzafarov ve Muzafarov, 2018)
KİS	: Kuş İsimlerinin Doğu Türkçesi, Mançuca ve Çince Sözlüğü (Ross, 1994)
KMTS	: Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü (Tavkul, 2020)
KrgRS I, II	: Kirgizsko-Russkiy Slovar, Kniga 1, A-K; Kniga 2, L-R (Yudahin, 1965,1985)

P. S. PALLAS'IN DERLEDİĞİ KAZAKÇA HAYVAN ADLARI

KrgS I, II	: Kırgız Sözlüğü (Yudahin, 1998)
KRRKS	: Bolşoy Kazahsko-Russkiy Russko-Kazahskiy slovar (Bektaev, t.y.)
KTLS	: Karşılaştırmalı Türk lehçeleri sözlüğü Dizin (Ercilasun, 1991)
KTS	: Kıpçak Türkçesi Sözlüğü (Toparlı, Vural ve Karaatlı, 2003)
KumTS	: Kumuk Türkçesi Sözlüğü (Pekacar, 2011)
KW	: Kalmückisches Wörterbuch (Ramstedt, 1935)
KYAS	: Kaşgar ve Yarkend Ağzı Sözlüğü (Shaw, 2014)
Leksika	: Sravnitelno İstoričeskaya Grammatika Turkskih Yazıkov i Leksika (Tenişev, 1997)
LJJT	: Lexicon Jakutischer Tierbezeichnungen. Turcologica Band 77 (Hauenschild, 2008)
Manas	: Manas Destanı Kırgızca-Türkçe Büyük Dizin (Sadıkov ve Sarsembayev, 2011)
MonKT	: Mongol-Kazah Tol (Bazılhan, 1984)
MTS	: Moğolca Türkçe Sözlük (Lessing, 2017)
NF	: Nehcü'l-Feradis (Ata, 1998)
NRS	: Nogayskiy-Russkiy Slovar (Baskakov, 1963)
OSTN I-VIII	: Opıt slovary Tyurkskix narečij: Versuch eines wörterbuches der Türk dialecte (Radloff, 1893-1911)
OTS	: Orta Türkçe Sözlük (11.-16. Yüzyıllar) (Bayat, 2020)
ÖHTS	: Örnekli Hakasça Türkçe Sözlük (Arıkoğlu, 2005)
Paasonen	: Tschuwaschisches Worterverzeichnis
RKırTS	: Russko-Krımskotatarskiy Krımskotatarsko-Russkiy slovar (Useinov, 2007)
RKrgS	: Russko-Kırgızskiy Slovar (Yudahin, 1957)
RNS	: Russko-Nogayskiy slovar (Baskakov, 1956)
RÖzbs I	: Russko-Uzbekskiy slovar Tom I (A-O) (Koşçanov vd., 1983)
SDST	: Slovar dialektov Sibirskih Tatar (Tumaşeva, 1992)
ŞRS	: Şorsko-Russkiy i Russko-Şorskiy Slovar (Kurpeşko-Tannagaşeva ve Aponkin, 1993)
TAS	: Teleüt Ağzı Sözlüğü (Ryumina-Sırkaşeva ve Kuçigaşeva, 2000)
TASÜ	: Türkiye Amfibi ve Sürüngenleri (Baran, 2021)
TatRusS	: Tatarsko-Russkiy slovar. (1966)
TDES	: Türk Dilinin etimolojik sözlüğü (Eren, 1999)
TelRS	: Teleutsko-Russkiy slovar (Ryumina-Sırkaşeva ve Kuçigaşeva, 1995)
TMEN	: Türkische und Mongolische Elemente im Neupersischen (Doerfer, 1965, 1967, 1975)
TÖS	: Türkçe-Özbekçe sözlük (Yusupova, 2018)
TRS	: Tatarsko-Russkiy slovar, (Ostroumova, 1892)
TRRTS	: Tofalarsko-Russkiy i Russko-Tofalarskiy Slovar (Rassadin, 2005)
TS	: Türkçe sözlük (Akalin, 2019)
TTatS	: Türkçe-Tatarca sözlük (Ehmetyanov vd., 2014)
TTG	: Tuva Türkçesi Grameri (Gündoğdu, 2018)
TTK	: Trakus-Türkiye'nin Kuşları (2021)
TuvTS	: Tuva Türkçesi Sözlüğü (Arıkoğlu ve Kuular, 2003)
TürTS	: Türkmence-Türkçe Sözlük (Tekin vd., 1995)
UygRS	: Uygursko-Russkiy Slovar (Kaydarov, 1962)
VEWT	: Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türk Sprachen (Räsänen, 1969)
YUTS	: Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü (Necip, 2008)

Kaynakça

- Abik, A. D. (2009). Kutadgu Bilig’de Hayvan Adları. *Türklük Bilgisi Araştırmaları*, 33(1). 1-32.
- Ağca, F. (2019). *Uygur Harfli Oğuz Kağan Destanı Metin-Aktarma-Notlar-Dizin-Tıpkıbasım*. Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Ahmerov, K. Z. (1958). *Başkirsko-Russkiy Slovar*. Moskova: Akademiya Nauk SSSR.
- Akalın, Ş. H. (2019). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. 1980. *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)*. 2(3) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Altaylı, S. (2018). *Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü I-II*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Argunşah, M. ve Güner, G. (2015). *Codex Cumanicus*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Arikoğlu, E. ve Kuular, K. (2003). *Tuva Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Arikoğlu, E. (2005). *Örnekli Hakasça-Türkçe Sözlük*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aşmarin, N. İ. (1994-1999). *Slovar Çuvaşskogo Yazıkı, Tom 4, 5, 7*. Çeboksarı: İzdatelstvo Russika.
- Ata, A. (1997). *Nasırü'd-din Bin Burhanü'd-din Rabguzi Kısası'l-Enbiya (Peygamber kıssaları) II Dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ata, A. (1998). *Nehcü'l-Ferâdis, Uştmağların Açık Yolu Cennetlerin Açık Yolu III Dizin Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Atalay, B. (1970). *Abuşka Lügati veya Çağatay Sözlüğü*. İstanbul: Ayyıldız Matbaası.
- Aydın, E. (2019). *Orhun yazıtları (Köl Tigin, Bilge Kağan, Tonyukuk, Ongi, Küli Çor)*. İstanbul: Bilge Kültür-Sanat.
- Baran, İ. (2021). *Türkiye Amfibi ve Sürünenleri*. Ankara: Palme Yayınevi.
- Baskakov, N. A. ve İnkiyekova-Grekul, A. İ. (1953). *Hakassko-Russkiy Slovar*. Ministerstvo Kulturny SSSR, Glavizdat, Gosudarstvennoe İzdatelstvo İnostrannıx i Natsionalnıx Slovary.
- Baskakov, N. A. (1963). *Nogayskiy-Russkiy Slovar*. Moskova.
- Baskakov, N. A. ve diğerleri. (2006). *Hakassko-Russkiy Slovar*. Nauka.
- Baskakov, N. A. (1956). *Russko-Nogayskiy Slovar*. Çerkesskiy Naučno-İsledovatel'skiy İnstitut. Gosudarstvennoe İzdatelstvo İnostrannıx i Natsionalnıx Slovary.
- Bayat, F. (2020). *Orta Türkçe Sözlük (11.-16. yüzyıllar)*. Ankara: Ötüken Neşriyat.
- Bayat, F. ve Çınar, M. A. (2020). *Eski Türkçe Sözlük*. Ankara: Ötüken Neşriyat.
- Bayram, B. (2019). *Çuvaş Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bazılhan, B. (1984). *Mongol-Kazah Tol*. Ölgü.
- Bektaev, K. (t.y.). *Bolşoy Kazahsko-Russkiy Russko-Kazahski Slovar*.
- Bekturov, Ş. ve Bekturova, A. (2001). *Kazahsko-Russkiy Slovar*. Astana: Foliant.
- Battal, A. (1988). *İbnü Mühenna Lugati*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Beşirli, Ç. U. (2021). *Irak Türkmen Ağızları (giriş-metinler-sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Caferoğlu, A. (1968). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Clauson, S. G. (1972). *An Etymological Dictionary of 13th-Century Turkish*. Oxford: Oxford University Press.
- Clauson, G. (2017). *Türkçe-Moğolca Çalışmaları*. (F. Kömürcü, Çev.) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Dankoff, R. ve Kelly, J. (1985). *Compendium of the Turkic Dialects (Diwan Luyat at- Turk) Part III*. USA: Harvard University Printing Office.
- Dankoff, R. (2013). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi Okuma Sözlüğü*. Ankara: Yapı Kredi Yayınları.
- Derleme Sözlüğü I, V, VI. (2019). Birleştirilmiş Tıpkı Basım. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Doerfer, G. (1965). *Türkische Und Mongolische Elemente im Neupersischen Band II*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH.
- Doerfer, G. (1967). *Türkische Und Mongolische Elemente im Neupersischen Band III*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH.

- Doerfer, G. (1975). *Türkische Und Mongolische Elemente im Neupersischen Band IV*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH.
- Doğan Balci, Ş. (2020). P. S. Pallas'ın 'Zoographia Rosso-Asiatica' Adlı Eserinde Hakas Ağızlarına Ait Hayvan Adları. *Türkbilig*, 39(1). 26-50.
- Doğan, İ. ve Usta, Z. (2014). *Eski Uygur Türkçesi Söz Varlığı Sözlük-Gramatikal Dizin*. Ankara: Altınpost Yayıncılık.
- Durmuş, O. (2014). *18. Yüzyıl Çuvaşçasının Söz Varlığı*. Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Efe, K. (2012). *Türkiye Türkçesi Ağızlarında Bitki ve Hayvan İsimleri* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Ehmetyanov, R., Mohemmetdinov, R., Nurieva, F. ve Ganiev, F. (2014). *Türkçe-Tatarca Sözlük*. (M. Öner, Çev.) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (1991). *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü Dizin*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Eren, H. (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ergin, M. (1964). *Dede Korkut Kitabı Metin-Sözlük*. Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü.
- Ergüzel, M. (2009). *Kitab-ı Baz-name-i Padişahi, İnceleme-Metin-Dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Fehling, V. B. (1982). Index zu P. S. Pallas' 'Flora Rossica', *Ural Altaische Jahrbücher*, Neue Folge 2. 114-137.
- Gaydarji, G. A., Koltza, E. K., Pokrovskaya, L. A. ve Tukan, B. P. (1973). Gagauzko-Russko-Moldavskiy Slovar. Moskova: İzdatelstvo Sovetskaya Entsiklopediya.
- Gül, B. (2006). Hayvan Adları ile Kurulan Türk ve Moğol Kişi Adları. *Türkbilig* (12), 185-191.
- Gül, B. (2010). *Moğol Atasözleri*. Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü.
- Gülensoy, T. (2021). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözlerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. İstanbul: Bilge Kültür-Sanat.
- Gündoğdu, V. K. (2018). *Tuva Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Hauenschild, Ingeborg. (2003). *Die Tierbezeichnungen bei Mahmud al-Kaschgari. Eine Untersuchung aus sprach-und kulturhistorischer Sicht*. Turcologica 33. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Hauenschild, I. (2008). *Lexikon jakutischer Tierbezeichnungen*. Turcologica 77. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Jakıp, B. O. (2011). *Atameken, Geografyalık Entsiklopediya*. Kazak Entsiklopediyası.
- Kaçalın, M. S. (2017). *Oğuzların Diliyle Dedem Korkudun Kitabı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kanar, M. (2011). *Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları.
- Kaplankıran İ. ve Kaplankıran D. (2017). Kazak Türkçesinde Geçen Kuş Adları ve Onların Sistematigi Üzerine. *Turkish Studies* (Elektronik), 12(5), 217- 250.
- Karamanlioğlu, A. F. (1989). *Seyf-i Sarayı Gülistan Tercümesi (Kitâb Gülistan bi't Türkî)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karol, S., Suludere, Z. ve Ayvalı, C. (2010). *Biyoloji Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Károly, László. (2008). Yakut Names for Animals in Pallas's 'Zoographia'. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* 61(3). 295-323.
- Kâşgarlı, M. (2018). *Divânü Lugâti 't-Türk (Giriş, Metin, Çeviri, Notlar, Dizin)*. Haz. Ahmet B. Ercilasun ve Ziyat Akkoyunlu. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kaydarov, A. (1961). *Uygursko-Russkiy Slovar*. İzdatelstvo Akademii Nauk Kazahskoy SSR.
- Kazak Adebî Tiliniñ Sözdigi*. Tom I-XII. (2011). Almatı.
- Kecskeméti, I. (1968). Index to P. S. Pallas "Zoographia". *Studia Orientalia Edidit Societas Orientalis Fennica* XXXVII, 4.
- Koç, K., Bauniyazov, A. ve Başkapan, V. (2019). *Kazak Türkçesi- Türkiye Türkçesi / Türkiye Türkçesi-Kazak Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Koşçanov, M., Akobirov, C. F. ve Alhamova, N. A. (1983). *Russko-Uzbekskiy Slovar Tom I(A-O)*. Akademiya Nauk Uzbekskoy SSR.

- Kunos, I. (1902). *Sejx Sulejman Efendi's Cagataj-Osmanisches Wörterbuch*. Budapeşte.
- Kurpeşko-Tannagaşeva, N. N. ve Aponkin, F. Y. (1993). *Şorsko-Russkiy i Russko-Şorskiy Slovar*. Kemerovskoe Knijnoe İzdatelstvo.
- Kuru, M. (1999). *Omurgalı Hayvanlar*. Ankara: Palme Yayıncılık.
- Lessing, F. (2017). *Moğolca-Türkçe Sözlük*. (G. Karaağaç, Çev.) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Levitskaya, L. S., Dibo, A. V. ve Rasadin, V. İ. (1997). *Etimologičeskiy Slovar Tyurkskih Yazıkov (K)*. Rossiyskaya Akademia Nauk İnstitut Yazıkoznaniya.
- Li, Yong-Söng. (1997). On the Origin of baqa 'Frog, Toad; Tortoise'. *Central Asiatic Journal*. 41 (2). 250-269.
- Marakuev, V. (1877). *Pyotr Simon Pallas Yivo Jizn Uçenie Trudıy i Puteşestviya*.
- Muzafarov, R. ve Muzafarov N. (2018). *Kırım Tatar Türkçesi- Türkiye Türkçesi-Ruşça Sözlük*. (N. Seyityahya (Seytagyayev), Çev.) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Naskali, E. G., Butanayev, V., İşina, A., Şahin, E., Şahin, L. ve Koç, A. (2000). *Hakasça-Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Naskali, E. G. ve Duranlı, M. (2020). *Altayca Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Necip, E. N. (2008). *Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü*. (İ. Kurban, Çev.) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Nuraliev, N. (2008). *Kazakh-English Dictionary*. Almatı.
- Ostroumova, N. P. (1892). *Tatarsko-Russkiy Slovar*. Tipografiya İmperatorskavo Universiteta.
- Öner, M. (2015). *Kazan-Tatar Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özşahin, M. (2017). *Başkurt Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Pallas, P. S. (1811-1831). *Zoographia-Rosso-Asiatica, Sistens Omnium Animalium in Extensio Imperio Rossico Et Adjacentibus Maribus Observatorum Recensionem, Domicilia, Mores et Descriptiones, Anatomen Atque Icones Plurimorum*. 1-3. Petropoli, Academia.
- Paasonen, H. (1974). *Tschuwasschisches Worterverzeichnis*. (A. Róna-Tas, Edit.) Studia Uralo-Altaica IV. Szeged.
- Pavet De Courteille, Par M. (1870). *Dictionnaire Turk-Oriental (Doğu Türkçesi Sözlüğü)*. Paris: Imprimé par l'ordre de l'empereur à l'Imprimerie impériale.
- Pekacar, Ç. (2011). *Kumuk Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Perçin Bostan, B. (2023). *Peter Simon Pallas-Zoographia Rosso-Asiatica-Türk ve Moğol Dillerine Ait Hayvan Adlarının Tespiti ve İncelenmesi*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Rahimi, F. (2018). *Fethali Kaçar'ın Çağatay Türkçesi Sözlüğü* (Cilt 1-2). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Radloff, W. (1893-1911). *Opat Slovary Tyurkskix Nareçiy: Versuch eines Wörterbuches der Türk Dialecte*. (Cilt I, II, III, IV, VI, VIII).
- Ramstedt, G. J. (1935). *Kalmückisches Wörterbuch*. Suomalais- Ugrilainen Seura.
- Rassadin, V. İ. (2005). *Tofalarsko-Russkiy i Russko-Tofalarskiy Slovar*. Drofa.
- Räsänen, M. (1969). *Versuch eines Etymologischen Wörterbuchs der Türk Sprachen*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Ross, E. D. (1994). *Kuş İsimlerinin Doğu Türkçesi, Mançuca ve Çince Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ryumina-Sırkaşeva, L. T. ve Kuçigaşeva, N. (1995). *Teleutsko- Russkiy Slovar*. Kemerovskoe Knijnoe İzdatelstvo.
- Ryumina-Sırkaşeva, L. T. ve Kuçigaşeva, N. A. (2000). *Teleüt Ağzı Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sadıkov, T. ve Sarsembayev, B. (2011). *Manas Destanı Kırgızca-Türkçe Büyük Dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sevortyan, E. V. (1978). *Etimologičeskiy Slovar' Tyurkskih Yazıkov (B), (C-Y)*. Akademia Nauk SSSR İnstitut Yazıkoznaniya.
- Shaw, R. B. (2014). *Kaşgar ve Yarkend Ağzı Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Starostin, S. A., Dybo, A. V. ve Mudrak, O. A. (2003). *An Etimological Dictionary of Altaic Languages I-II-III*. Leiden-Boston: Brill.

- Şen, M. (1993). *Gazi Zahirüddin Muhammed Babur, Baburname, Giriş-Metin (Kabil ve Hindistan Bölümleri) Açıklamalı Dizin* [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Şirin, H. (2016). *Eski Türk Yazıtları Söz Varlığı İncelemesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tatarintsev, B. İ. (2000). *Etimologičeskiy Slovar Tuvinskogo Yazıka*. Tom I (A-B). Novosibirsk: Nauka.
- Tatarsko-Russkiy slovar*. 1966.
- Tavkul, U. (2020). *Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, T., Ölmez, M., Ceylan, E., Ölmez, Z. ve Eker, S. (1995). *Türkmençe-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Simurg Yayıncılık.
- Tenişev, E. R. (1997). *Sravnitelno İstoricheskiye Grammatika Turkskih Yazıkov i Leksika*. Rossiskaya Akademiya Nauk.
- Tietze, A. (2016). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lügati* (1-4. Cilt). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Toparlı, R., Vural, H. ve Karaatlı, R. (2003). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Toparlı, R. (2018). *Ed-dürrü't'l-mudiyye f'l-lügati 't-Türkiyye (Türk Dilindeki Parlak İnci)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Trakus-Türkiye'nin Kuşları* (2021). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Tulum, M. (2011). *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tumaşeva, D. G. (1992). *Slovar Dialektov Sibirskih Tatar*. İzdatelstvo Kazanskovo Universiteta. 1992.
- Turan, F. (2017). *Bahşayış bin Çalıcı Bahşayış Lügati*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Turan, F. (2019). *Kelimetullah Hacı Padişah-Çağatayca Manzum Sözlük-Nisab-ı Kutbiyye*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Useinov, S. M. (2007). *Russko-Krimskotatarskiy Krimskotatarsko-Russkiy Slovar*. İzdatelskiy dom Tezis.
- Uygur, C. V. (2020). *Karakalpak Türkçesi Sözlüğü (Karakalpakça-Türkçe Sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ünlü, S. (2012). *Harezm-Altınordu Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Ünlü, S. (2013). *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Wendland, F. (1992). *Peter Simon Pallas (1741-1811) Materialien einer Biographie*. II C. Berlin-New York: Walter de Gruyter.
- Verbitskiy, V. İ. (2005). *Slovar Altayskavo Aladagskavo Nareçiy Turkskovo Yazıka*. Gorno-Altaysk.
- Yudahin, K. K. (1957). *Russko-Kirgizskiy Slovar*. Çet Jana Ulut Sözdüktörünün Mamlekettik Basması.
- Yudahin, K. K. (1965). *Kirgizsko-Russkiy Slovar, Kniga (1) A-K*. Sovetskaya Entsiklopediya.
- Yudahin, K. K. (1985). *Kirgizsko-Russkiy Slovar, Kniga (2) L-R*. Sovetskaya Entsiklopediya.
- Yudahin, K. K. (1998). *Kirgiz Sözlüğü* (1-2. Cilt). (A. Taymas, Çev.) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yunusoglu, M. K. (2012). *Uygurca-Çince İdikut Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yusupova, N. (2018). *Türkçe-Özbekçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Zolotnitskim, N. İ. (1875). *Kornevoy Çuvaşsko-Russkiy Slovar*. Kazan: İmperatorskavo Universiteta.

İnternet kaynakları

Kutadgu Bilig Dizini. https://oguzhanbasibuyuk.files.wordpress.com/2015/08/kutadgu_bilig.pdf adresinden 05.01.2023 tarihinde erişim sağlandı.

